RADIO FREE EUROPE
EAST EUROPE RESEARCH & ANALYSIS

CZECHOSLOVAK UNIT

PŘEHLED TISKU

Číslo: 75/XI

Datum: 22.3.68.

OBSAH

Jan STERN /Práce/	Jan ŠVERMA nebo Jan ŠEJNA	str. 2
Michal LAKATOŠ /Kulturní noviny/	Novelizovat volební zákony	str. 4
Čestmír CÍSAŘ /Kulturní noviny/	Proč museli odejít	str. 6
Mojmír KLÁNSKÝ /Zeměděls.noviny/	Volby zkouška poctivosti	str. 7
K. JÁRA /Zeměděls.noviny/	Kdo brzdil rehabilitace	str. 8
čt /Zeměděls.noviny/	Cenzura proti cenzuře	str. 9
K.JÁRA /Zeměděls.noviny/	Kontrolu i nad bezpečnosti	str. 9
Ts /Lidová demokracie/	Slova, která stále platí	str. 10
Stanislav TOMS /Lidová demokracie/	Co si o tom myslíte	str. 11
Jan KAŠTÁNEK /Lidová demokracie/	Beseda o problémech za vězeňskou zdí	str. 12
Jiří TUNKL /Lidová demokracie/	Potřebujeme dvojí pasy a výjezdní doložky	str. 13
dk /Lidová demokracie	Autoři psali, Šejna inkasoval honoráře	str. 13
Ts /Lidová demokracie/	S občanským průkazem do USA	str. 14
br /Lidová demokracie/	Šejna vzdělání předstíral: Nemá ani měšťanku	str. 14
O. ŠIK /Lidová demokracie	Naše národy mohou uskutečnit socialistickou demokracii, jakou jsme zatím nikde nepoznali	str. 15
Jiřina TURNOVSKÁ /Lidová demokracie/	Film "Hoří" slovo mají požárníci	str. 16
re /Lidová demokracie/	Stanovisko Masarykovy rodiny	str. 16
Helena BLÁHOVÁ /Lidová demokracie/	S předsedou senátu Nejvyššího soudu o rehabilitaci duchovních	str. 17
Z. VESELÝ /Lidová demokracie/	Krok, jenž je docela normální	str. 18
red.čl. /Lidová demokracie/	Stanovisko redaktorů Lidové demokracie - členů ČSL.	str. 19
jar /Lidová demokracie/	Společnost potřebuje ůevné právní normy	str. 19
Jiří HÁS /Večerní Praha/	Kam to jede poštovský panáček	str. 20

Otevřený dopis K. Matějkovi, ocelárna ČKD Praha

Vážený soudruhu,

Váš dopis „Jak hodnotíme odbory a situaci" otištěný u nás 8. března, vyvolal živý a většinou polemický ohlas. Ne snad pro Vaše připomínky k práci odborů, jež se vcelku shodují s všeobecným míněním, ale pro tvrzení, že „někteří spisovatelé i části inteligence přímo napadají dělnickou třídu a čas pracuje pro ně". Vyslovil jste obavu, aby „nepominula diktatura proletariátu a nezačala diktatura inteligence."

To jsou slova na pováženou. Svaz spisovatelů již na ně reagoval, žádal od Vás důkazy a Vy jste na to již odpověděl. Bylo by však škoda, kdyby se spor zúžil na ten či onen výrok, tak či onak pochopený. Dovolte proto, abych proti názoru postavil názor. Proč myslíte, že se již dvakrát — v roce 1956 a v roce 1963 — zvedla vlna, usilující o decentralizaci hospodářství, a demokratizaci veřejného života? Způsobila to snad jen ctižádost některých intelektuálů, nebo jsou v tom snad pikle imperialistů? Společenské pohyby nevznikají pro něčí vrtoch. Také odhalení křivd, které v nás už do smrti zanechají pocit palčivé hanby, protože se dály naším jménem a ve jménu socialistických idejí, bylo jen bezprostředním citovým popudem obrodných snah. Zdá se mi, že tím hlavním hybatelem bylo a je povědomí, že se kolem naší nové společnosti vytvářel byrokratický krunýř, který sráží právě tak dělníkovu chuť k práci a k zlepšování, jako družstevníkovu podnikavost, vědcovu myšlenku jako básnické slovo. Všichni jsme viděli, jak tento stav vyhovuje průměrnosti, nenáročnosti a lajdáctví, jak se mrhá národní energií a talentem.

Vyšlý stav souvisel s tak zv. direktivní soustavou řízení, kdy se všechno rozepisovalo shora dolů, plán, ideje, průvody a dokonce i nálada. Život byl skoro do detailů předurčen. Všechno, co z toho vybočovalo — podnikavost hospodářská nebo duchovní — budilo podezření. Se samostatností kolektivů a jednotlivců se takřka nepočítalo — i když se do nekonečna mluvilo o iniciativě. Tento způsob řízení má snad své jisté oprávnění v revolučních počátcích zemí, jež teprve přistupují k základnímu zprůmyslnění, pro hospodářsky a kulturně vyspělou společnost se však brzy stává svěrací kazajkou. Kdyby socialismus ustrnul na tomto stadiu, jež se vyvinulo za zvláštních historických okolností, podobal by se více útvaru na povel než Marxovu ideálu společnosti.

Je pochopitelné, že se pak nevyžadovalo samostatné rozhodování, hlavní ctností bylo „plnit", „šlapat". (To jistě není polemika s nutnou kázní např. v továrně nebo v úřadě.) Generál dal direktivu důstojníkům, ti ji přenesli na poddůstojníky, poddůstojníci na mužstvo. V tomto způsobu plánování a politického řízení nad veškerou míru rostl početně i mocensky výkonný aparát. Moderní společnost i každý větší zájmový spolek potřebuje ovšem kvalifikovaný placený aparát. Útoky proti aparátu jako takovému mají utopický

Jan Šverma nebo Jan Šejna?

ráz. Jde však o to, aby placený aparát nepřerostl, voleným orgánům přes hlavu a nestal se ze služebníka pánem spolku i společnosti. A to je právě to, k čemu znovu a znovu směřoval vývoj v direktivní soustavě. Revoluční socialistické hnutí, vedené komunisty, dalo do vínku nové společnosti také nové demokratické a samosprávné prvky, ať už to byl systém zájmových organizací, národních výborů nebo závodních rad. Ovšem růst vlivu placeného aparátu, státního i stranického, podvazoval rozvoj těchto zárodečných forem socialistické demokracie. Aparát*) naopak vnášel do života svůj byrokratický styl, své postoje a filosofii, jež přeměnila Marxovo tvořivé učení na soustavu pouček, které pokaždé vyúsťovaly v jednu moudrost: poslouchejte nás — a bude vám dáno, ba přidáno. Samosprávná iniciativa, příznačná pro revoluční počátky, byla vytlačována vůdcovským principem, s kultem nejvyššího šéfa na špici.

Samozřejmě, že tento proces byrokratizace neprobíhal bez odporu, že se s ním demokratické síly nové společnosti znovu a znovu střetaly, v různých podobách i podobenstvích. Společnost se rozvíjela, jistě se vykonalo mnoho dobrého a sociálně spravedlivého, avšak kornatící direktivní systém nás zbrzdil natolik, že nám v posledních deseti — patnácti letech ujel autobus technické revoluce a my jej nyní klopýtavě dohánímě. Teprve vážné hospodářské potíže, jež se ohlásily již začátkem šedesátých let (již tehdy někteří ekonomové varovali, bohužel marně), všeobecný pocit nesnesitelnosti zaostalých metod řízení, který nezůstal bez odezvy i u myslivých lidí řídícího aparátu, to bylo ovzduší, jež si vynutilo přijetí principů nové soustavy řízení. Konzervativci obraceli ovšem celkový návrh v rukou jako horkou bramboru, čuli v tom čertovinu.

Záhy se totiž ukázalo, že hospodářská reforma je neuskutečnitelná bez reformy politického života. Nelze přece dát větší samostatnost podnikům a obcím, decentralizovat rozhodování o zisku — a přitom zachovat v kádrové politice, v životě zájmových organizací, v tisku a kultuře, prostě vůbec ve veřejném dění systém „vodíme vás za ručičku". A právě změn v politické sféře se početná vrstva vlivných lidí zalekla. Ačkoliv již dávno ztratili smysl pro tvořivou politickou práci, dokonce zapomněli i mluvit česky a osvojili si odpuzující hantýrku, ačkoliv již vlastně víc kibicovali do chodu věcí, než aby je byli s to rozumně a na základě solidního poznání řídit — najednou se někdo opovážil brát v potaz jejich moc a živobytí. Za slovem reforma si přečetli slovo ODCHOD. Socialismus je v nebezpečí! Zbývala jim jediná naděje: pod záminkou, že potřebujeme „pevnou ruku", aby „obnovila pořádek", pokusit se o utužení systému, osobní moci a zmrazit vývoj.

Reforma je však nezbytností, má-li se předejít úpadku. A tak došlo k srážce. Pokrokoví činitelé nebyli ochotni čekat, až budeme stát „u snědeného krámu". Zároveň s odražením náporu konzervativců vyvstala před námi šance, snad poslední pro naši generaci: vytvořit socialistickou společnost, založenou jak na tvořivém podnikání, tak na obrozeném občanském sebevědomí. Svět na nás se zájmem hledí, a zejména komunisté a socialisté ve vyspělých zemích nám drží palce, aby se nám to povedlo.

A tu se dostávám k Vašim obavám. Bojíte se, že pomine diktatura proletariátu a začne diktatura inteligence. Nezlobte se, ale to je přesně to, co šíří šeptanda zkompromitovaných konzervativců. V minulých letech byla spíše na místě obava, zda není vláda lidu vlastně nahrazována vládou zaostalé a nekvalifikované byrokracie. Já vím, „všechen lid" nemůže najednou vládnout, musí mít své zástupce, ale v tom je právě ten vtip, kdo koho vy-

*) Znovu podtrhuji: nekritizuji aparát jako takový, ani jeho schopné pracovníky, nýbrž určité deformující tendence.

bírá: zda si lidé vybírají své zástupce, nebo zástupci své lidi. Zda se funkcionář musí ucházet o přízeň občana, nebo spíše občan o přízeň funkcionáře. Zkrátka, bez slovních hříček, dnes přece nejde o „diktaturu inteligence", ale o obrodu vlády demokraticky pověřené, inteligentními lidmi uskutečňované a pro lid pracující.

To jsou všechno hezká slova, namnoze možná. Včera jste třeba říkal černé, dnes bílé, jak tomu mám věřit. To je najednou moudrých lidí!

Máte pravdu. Když je vítr, točí se korouhvičky. Ale tento deník — a jeho osádka — nemusí dělat kotrmelce. Usilí o přeměnu centralistické společnosti ve společnost otevřenou, o to, aby odbory nebyly pákou pod nohou referentika, ale sebevědomou silou demokracie, aby opravdu hájily oprávněné zájmy svých členů, aby podniky a závody nebyly kočírovány od ministerského stolu, ale svými vlastními samosprávnými orgány a řediteli, které si ony vyberou — to všechno jsme prosazovali o nějaký ten pátek dříve, než přišel leden 1968 a než se tyto ideje objevily i na stránkách Rudého práva.

Snad nebude přílišnou neskromností, když si dovolím ocitovat svou nedělní besedu „Demokracie a hospodářství" ze 16. září 1956:

„Rozsáhlý proces demokratizace a decentralizace, který se v té či oné formě uskutečňuje ve všech socialistických zemích, má ovšem své stoupence a odpůrce. Demokratizace probíhá tedy ve znamení boje pokrokových a konzervativních sil. Jistě však zvítězí, protože rozvoj socialistického hospodářství a rozvoj socialistické demokracie musí jít ruku v ruce."

Musel jsem však čekat dost dlouho, než se příliš optimistická slova alespoň částečně potvrdila. Nebylo to snadné. Proti všemu, co ve skutečnosti mělo rozšířit reálnou moc dělníků a techniků našich továren, se stavěli právě ti, kdož se dělnickou mocí tak rádi ohánějí. Právě oni nevěřili ve zralost dělnické třídy, a při samotném slově „decentralizace" nebo „samospráva" sahali po telefonu. Cože? Oni si to chtějí sami spravovat? Bez nás?!

Diktatura inteligence! Uvažte sám — kdo zastával lépe dělnické zájmy — kovodělník Antonín Hampl, nebo vzdělanec dr. Bohumír Šmeral? Možná, že tato jména jsou pro Vás už jen pojmem, tož tedy posloužím daleko příkřejším protikladem. Koho byste chtěl spíše za dělnického vůdce: intelektuála Jana Švermu — nebo zemědělského dělníka Jána Šejnu? Chápete, co myslím?

Vláda inteligence. Pokud tím budeme rozumět nikoliv kastu, ale vlastnost, pak jsem pro takovou vládu. Ať vládne rozum!

JAN STERN

PRÁCE, 17. března 1968, str. 1. a 5.

KULTURNÍ NOVINY, č. 11/68, 15. března 1968, str. 9. 4/75/XI

Novelizovat volební zákony

MICHAL LAKATOS

V některých historických situacích mají volby zvláštní význam. A taková je právě naše současná situace. Aktivita občanské společnosti se vypnula téměř k maximu. Obrazně řečeno: země poti. Lidé hledají řešení mnohých problémů společenskopolitického systému. Volby dávají příležitost *zbavit se konzervativních živlů, které ztratily důvěru společnosti, a přesto nemají chuť odejít.* Je zcela pochopitelné, že v takové situaci může být hodnota volebního lístku vysoká.

Nelze se domnívat, že hodnota volebního lístku je vždy stejná; je relativní vzhledem k prostoru, který poskytuje demokracie.

Hodnota volebního lístku podle povahy volebního zákona a reálných možností využít jí může mít několik modelových variant:

a) hlasovacím lístkem je možno vybrat mezi kandidátkami (kandidáty) více politických stran, nestátních společenských organizací apod., které se účastní voleb;

b) hlasovacím lístkem je možno vybrat ze společné kandidátky několika politických stran, nestátních společenských organizací apod. kandidáta anebo b (případně více variant kandidátů);

c) volebním lístkem je možno souhlasit s jedním navrhovaným kandidátem, nebo s ním nesouhlasit.

Uvedli jsme základní možnosti realizace hodnoty hlasovacího lístku. Jejich různé kombinace jsou početné. Patří do „volební matematiky" různých vládnoucích skupin, které počítají s psychologií voliče a regulují možnosti volby v zájmu svého udržení u moci. To jsou objektivní faktory určující hodnoty volebního lístku ze zákona. Kromě toho je třeba počítat s faktory, které existují *ve faktickém lidských vztahů*, vazbách vzájemných závislostí voličů a, volených (vazby politické, ekonomické atd.) a morálně politickém tlaku. Tento tlak může znehodnocovat možnost výběru uskutečňovaného volbami téměř na nulu.

Také všeobecná *politická úroveň občanů* též významně ovlivňuje funkci voleb. Ve společnosti, kde občané i orgány respektují demokratické způsoby řešení rozporů uvnitř společnosti, jsou výsledky voleb realizovatelné a také do průběhu voleb není zasahováno otevřenými mocenskými prostředky. V zemích s nízkou politickou úrovní a špatně organizovanou občanskou společností je hodnota volebního lístku velmi neurčitá. Zpravidla tam neexistuje také morální vědomí o nutnosti respektování výsledku voleb. Politický život v takových zemích není stimulován prostřednictvím voleb, nýbrž zcela jinými cestami.

To, co jsme řekli o různých faktorech, které ovlivňují volby, svědčí o tom, že hodnota volebního lístku je velmi relativní a pohybuje se od nuly až do možnosti zásadně měnit personální složení státních orgánů. V nynějších podmínkách naší společnosti, kdy její aktivita má stoupající tendenci — důvody této skutečnosti jsou příliš známy a není třeba je popisovat — si uvědomujeme, že *hodnota volebního lístku v nastávajících volbách by mohla být velmi vysoká.*

Co však je třeba k tomu, aby byla hodnota volebního lístku skutečně vysoká?

K tomu je třeba, *aby volby byly funkční.* Volby jako prostředek výběru politických reprezentantů jsou funkční potud, pokud je možný výběr. V situaci, kdy volby přestaly být výběrem, ztrácí se jejich vlastní funkce. K této ztrátě dochází tehdy, když možnost výběru je úplně nebo podstatně omezena. Zde já, občan — volič, mám možnost vyslovit volebním lístkem jen souhlas nebo nesouhlas s navrhovaným kandidátem, na jehož širší výběr nemám vliv. Volby se tak zužují na *schvalování výběru, který byl realizován mimo sám volební akt. Zkrátka: vnější zásahy tu redukují míru možnosti na nulu.*

Kdybychom my, občané, v nynější historické situaci měli tyto možnosti, nestálo by za to namáhat se volit, neboť v takové situaci volby zcela ztrácejí svou funkci.

Jaké předpoklady dávají pro skutečný výběr zástupců občanské společnosti do orgánů státní moci naše nové volební zákony?

Model volebního práva, z něhož vycházejí naše volební zákony, možno charakterizovat těmito momenty:

1. občan má *právo nevolit;* v případě neúčasti 50 % voličů je volba neplatná;

2. občan může *vybírat mezi kandidáty NF* uvedenými na její společné kandidátce, *pokud se připouští alternativní výběr;*

3. volební zákony poskytují možnost realizovat volební právo přímo a tajně.

Tato redukce výběru dává v zásadě *jedinou reálnou možnost: nevolit* ty reprezentanty, kteří neposkytují ani morální, odborné ani politické garance pro důvěru společnosti. To je taková redukce výběru, která se spíše podobá referendu o něčem, co je voliči navrhováno, než skutečnému výběru politických reprezentantů. Výběr se tu mění na svérázné schvalování kandidátů, kde volič má možnost říci jenom ne. Možnost alternativního výběru je zcela mimo jeho vůli. Tu ovšem volby přestávají plnit funkci výběru. Důraz je položen nikoli na možnost vybrat. Tato možnost může být vzata občanovi dříve, než dojde k realizaci volebního aktu.

Je téměř otřesné, že *v socialistické* demokracii se setkáváme se zákony, *které jsou jejím totálním popřením v základním projevu občanské společnosti: v možnosti výběru svých politických zástupců.* Manipulace s voličem, kterou připravují nové volební zákony, je velmi průzračná i z jiných základních ustanovení.

Výběr kandidátů se má realizovat na půdě Národní fronty. Ta má formálně právo určovat, kdo bude kandidovat. Návrhy tu mohou jít ze společenských organizací (politických stran nebo jiných nestátních společenských organizací). Ale výběr potenciálně možných kandidátů tu má být realizován NF, která v této situaci *není s to plnit funkci koordinačního a integračního centra* v zájmu a potřeb občanské společnosti. Ostatně, jaké jsou tu záruky, že tato redukce kandidátů na půdě NF bude v souladu s potřebami a zájmy občanské společnosti? Kde vezme občan pocit jistoty, že jeho volební projev nebude falšován? Jaké jsou záruky toho, že sečtení hlasů bude objektivní, když organizace — NF nejen vybírá, ale také „dozírá" na výsledky výběru?

Měl jsem možnost vidět „její práci" na jedné okresní instruktáži pro volební aktivisty, která začínala slovy: „My jsme pro lidi vybrali kandidáty ... dáme možnost všem vyjádřit se, ale my rozhodneme, kdo bude kandidovat do NV." Kdo je tu ten „my"? Kdo si osvojil sociální moc občanské společnosti?

Otevřené nedemokratické ustanovení zákonů o volbách do NS a NV jsou § 40 a 49; podle nich je zvolen za poslance kandidát který dosáhl nejméně 51 % hlasů, pokud je uveden na prvním místě kandidátky, před kandidátem, který je uveden na druhém místě kandidátky, ale dosáhl 100 % všech odevzdaných platných hlasů. Tato „nerovnost" kandidátů je ojedinělá ve volebních systémech, které existují v socialistických i kapitalistických státech.

Možnosti, které dávají naše volební zákony do NV a NS, jsou tak *úzké,* že i kdybychom předpokládali, že budou přísně zachovány všechny procedurální náležitosti (plenta atd.), občané nebudou mít možnost rozhodnout se mezi politiky občanské společnosti, kteří mají schopnost dělat politiku demokratickými prostředky, a těmi manipulátory, kteří jen spekulují, jak formálně dostat důvěru občanské společnosti a opět vyzrát na situaci.

Co v této situaci dělat, jestliže nám skutečně jde o volby, které mají být výběrem, a jestliže nechceme riskovat, že volič nebude chtít volit?

Především je třeba udělat rozhodný krok k aktivizaci bezprostředních organizací občanské společnosti, zbavit je všeho toho, co sešněrovává jejich politickou aktivitu. To lze realizovat jen *novými zákony,* které pozitivně

nebo negativně vytyčí prostor, v němž se mohou pohybovat nestátní společenské organizace, a určí také „pravidla hry" pro politický život na půdě občanské společnosti. *Skutečné volby nelze realizovat bez bezprostředních samosprávných organizací občanské společnosti.*

Základní otázkou voleb jako výběru politických reprezentantů občanské společnosti je problém platformy, na níž probíhají procesy, které určují smysl svého konečného aktu: hlasování. A odtud také musí vycházet naše úvaha o možnosti řešení, které by přineslo prospěch socialistické demokracii.

Nezavrhujeme předem možnost využít také *pluralitu politických stran* jako platformy reprezentantů v socialistickém státě. Naše zkušenosti z období vlády NF z let 1945—1948 ukazují, že jde o jednu z možných cest. Zároveň se však domníváme, že i platformy ostatních *nestátních společenských organizací* může být využito pro uskutečnění procesu výběru politických reprezentantů.

Základním předpokladem k uplatnění principu výběru je tu však *samospráva uvnitř nestátních společenských organizací, tj. zbavení vnějších vlivů přímými zásahy jiných organizací, zásahy, které anulují „přirozený" výběr autoritativním; samospráva garantuje vnitřní život těchto organizací a s jeho existencí je pak spjata možnost výběru reprezentantů těchto zájmů.* V procesu integrace zájmů samosprávných organizací se pak dostávají do popředí lidé, kteří jsou s to obstát v tomto výběru.

Druhým předpokladem k uplatnění principu výběru je možnost těchto organizací *postavit „svého" kandidáta do celostátního výběru* se stejnými právy a možnostmi jako mají jiné organizace a mít možnost využít všech demokratických prostředků k jeho prosazování, uplatnit „právo" soutěže v plné míře, právo, které má poskytnout socialistický demokratický systém a jeho právní řád.

Třetím předpokladem, jak uplatnit princip výběru v procesu voleb, je pak přizpůsobení struktury nestátních společenských organizací struktuře reálných společenských zájmů, tj. vytvoření právních možností, aby všechny základní zájmy společnosti měly stejné možnosti v podobě politické a organizační platformy, aby žádný základní zájem v naší společnosti nebyl potlačován ani preferován, ani vylučován. Jde tu o to, že jen v této situaci se vytváří jistá rovnováha, která je žádoucí pro stabilitu společnosti. Tyto skutečnosti musí být vyjádřeny v novém zákoně, který vytyčí prostor a „pravidla hry" pro nestátní společenské organizace (včetně politických stran) a připraví tak půdu pro realizaci voleb přímo uvnitř občanské společnosti.

Zároveň je třeba připravit *nový volební zákon* do NS, který by vycházel z této nové reality a dával skutečnou možnost výběru a zaručoval svobodnou realizaci volebního aktu.

Volby jsou první masovou zkouškou nového trendu politiky v naší zemi. Máme možnost začít skutečnou demokratizací aktem, který je blízký a srozumitelný celé naší občanské společnosti. Natrvalo se nedá žít jen z programu, koncepcí a slibů. Jde o čin, který má učinit volby věcí občanské společnosti.

KULTURNÍ NOVINY, č. 11/68, 15. března 1968, str. 9.

PROČ MUSELI ODEJÍT:

Čestmír Císař

Strana je živá organizace. Není pravda, že kdo do ní jednou vstoupil, je co ipso na věčné časy člověkem revoluce, pokroku. Známe nemálo případů, kdy se členové strany, po mnohá léta aktivní, se smyslem pro nové, pojednou zastavují, přestávají chápat změny kolem sebe ve věcech i v lidech, projevují konzervativní sklony atd. A zatím kolem nich rostou iniciativní lidé, výteční pracovníci, schopní a úspěšní, kteří správně chápou progresivní politiku strany, jdou s ní stále kupředu. Počínají-li si stranické organizace správně, leninsky, opravdu revolučně, obracejí pozornost k těmto novým lidem a připravují je na vstup do strany. A není divu, jestliže konzervativní živly ve straně ztrácejí důvěru komunistů i bezpartijních, pozbývají někdejší autority. Je tragédií, jestliže to včas nepochopí a drží se zuby nehty kdysi dosažených funkcí a pozic; je to škodlivé pro stranu a její dobré jméno v masách. A není prospěšné, jestliže k tomu stranické orgány nečinně přihlížejí.

Potřebujeme komunisticky zásadový poměr k lidem, zejména k vedoucím kádrům. Praxe ukazuje, že zakotvení leninských zásad kádrové politiky ve stanovách strany nestačí, že je potřebí soustavné kontroly, zda jsou tyto zásady v životě také respektovány. Víme ze zkušenosti, že i komunisté jsou lidé s různými lidskými charakterovými vlastnostmi jako ostatní. Chápeme, že leckterý člověk, který byl jednou oceněn a vyzdvižen kolektivem a má určitou citlivost, snadno začne zveličovat své zásluhy a schopnosti, nekriticky podléhat subjektivním představám a názorům, nedbat mínění kolektivu soudruhů. Zůstává-li v dosažené pozici delší dobu, není-li za chyby kritizován, trpí-li se mu výstřelky komolící politiku strany, dostane se snadno na šikmou plochu, tak dobře známou z období kultu osobnosti.

Z Císařova článku „Čistý štít komunismu" v Nové mysli 4/1963

Není úkolem naší poznámky ušít Čestmíru Císařovi nové šaty. Jedním — samozřejmě z těch uváděných — důvodů k jeho odvolání z funkce ministra školství a kultury byla ostatně přede dvěma lety „nezdravá popularita" Císařovy osobnosti. Pravda, člověk může být populární, když chce (a má k tomu prostředky), nebo se populárním — přesněji řečeno oblíbeným a přítelem — stává z prosté nezbytnosti: Když jeho myšlenky rezonují s myšlenkami, trápeními a podněty většiny lidí, kteří ho mohli poznat. Nejen — i když hlavně — při práci, ale i jako člověka, který nerozdělil své já mezi veřejnou funkci a vlastní soukromí v době, kdy by se pro to nestal žádnou výjimkou. Taková popularita se neztrácí vzdáleností, ani novou funkcí, ani časem.

Svědčí o tom ta pasáž dopisu stranické organizace KSČ pražského Divadla na Vinohradech prvnímu tajemníkovi ÚV KSČ Alexandru Dubčekovi, ve které vinohradští umělci-komunisté žádají rehabilitaci kulturně politických osobností odvolaných z dodnes neobjasněných příčin ze svých funkcí v minulých letech. Je mezi nimi i Čestmír Císař, někdejší ministr kultury a školství, dlouholetý příznivec a kritik umělecké práce, kulturní politik ve vlastním smyslu toho slova, dnešní velvyslanec ČSSR v Bukurešti.

„Byl to člověk, který soukromý život, jednání s lidmi i výkon ministerské funkce podržel v jednotě se svým vnitřním stranickým přesvědčením," řekli nám tento týden v Divadle na Vinohradech. A přece od poslední návštěvy „populárního ministra" uplynul už dostatek času k tak častému zapomnění. „Jestliže se dnes jeho někdejší (a jistě i dnešní, ale mnohem dřív vyslovené) myšlenky staly obecným tématem, vlastnictvím kulturní veřejnosti po lednovém plénu, svědčí to o jejich palčivé platnosti i prozíravosti a odvaze, které před lety bylo k jejich vyslovení zapotřebí. Císařovo pojetí stranické kulturní práce i řízení v této citlivé oblasti čerpalo důsledně z pochopení specifických zákonitostí naší umělecké problematiky. Nikoli tedy ostřížat kulturu, vymezit mimouměleckými prostředky hraniční prostor, za kterým „zůstávají lvi", jimž je zapotřebí bránit v křiku, aby nerušili diváky, čtenáře, posluchače, klidný — myšlením nerušený — spánek, podobající se letargii. Nežádat po umění úslužnost, která zde může prokázat právě jen medvědí službu. Chápal, že umění — zejména divadelní — v takovém klimatu ztrácí rezonanci i svůj nejpůvodnější smysl.

Tak jsme ho v divadle poznali už z jeho působení v Nové mysli, proto jsme se s ním scházeli rádi, přijímali jeho kritiku a uprostřed diskuse navzájem tříbili svoje názory. Na divadlo dolehlo administrování pochopitelně zvlášť těžce. Je to živý výrazový prostředek umění, i tribuna v jistém smyslu. Žije z konfliktu lidských charakterů a uměle vyvolaná bezkonfliktnost vynuceného klidu je paralyzuje v samém základě. Tohle ovšem Čestmír Císař dobře věděl a tak se nám snažil pomoci nejen radou při četných zákazech našich inscenací, necitlivých zásazích do textů her, které byly takřka na denním pořádku. Mechanická administrativní manipulace s uměleckým dílem šla totiž tak daleko, že se z textů vytrhávaly pasáže bez souvislostí prakticky nepochopitelné, a na základě rozkladu takového torza byla hra zakázána. Lidé ztráceli sílu, čas, nervy, klid k tvorbě i chuť tvořit. Škody takto napáchané na divadle nelze vyjádřit prostřednictvím žádných tabulek. Že v takové době bránil podobným praktikám ministr, bylo takřka nevídané. Ale i jeho pravomoc byla omezena a tak hru, kterou schválilo ministerstvo, zakázal nakonec pod nátlakem sám provozovatel (NVP).

Císař byl výjimečný i v tom, že se stýkal s nejširším okruhem lidí. Kdykoli jsme ho požádali, přišel a hovořil s námi: Jako kritik umění, jako straník, jako ministr — ale vždycky to byl týž člověk Čestmír Císař. Jeho popularita tedy nevznikla z touhy popularizovat se, ale z přirozené — u jiných tolik postrádané — vnitřní potřeby stýkat se s umělci. Není tedy divu, že za takových okolností nám zveřejněné důvody k jeho odvolání živě připomněly pasáže zdůvodňující zákaz našich her a omezování vlastní práce."

K. VALTERA

ZEMĚDĚLSKÉ NOVINY, 16. března 1968, str. 1. a 3.

VOLBY

7/75/XI

zkouška poctivosti

O regulérnosti, demokratičnosti voleb se hovořilo a psalo v každé volební kampani. Jestliže se totéž prohlašuje dnes, může občan ze slov jen těžko usoudit, že dnes jde vskutku o poctivou hru. Vždyť i to se před každými volbami prohlašovalo.

Přitom jde o první čin, podle kterého budou lidé usuzovat, zda to myslíme opravdu vážně s odstraněním rozporů mezi slovy a činy. Mnozí čtenáři opravdu také píší: Jde skutečně o začátek nové, demokratické etapy našeho socialistického státu, nebo o obvyklou předvolební reklamu, od níž se po volbách uteče?

Volby tedy nejsou jen aktem, kterým si občané naší země zvolí své zástupce na období čtyř let, ale jsou i zkušebním kamenem současné politiky po lednovém zasedání ÚV. Podle nich budou lidé především usuzovat, zda se něco opravdu mění, či nikoli.

Od lednového zasedání – jak jsme už v ZN upozorňovali – uplynula krátká doba, aby se zvláště venkovští lidé mohli dobře orientovat. A tak se v dopisech i při vlastních jízdách po vesnicích setkáváme s tím, že volby jsou připravovány po staru, nejen vinou některých funkcionářů, kteří si navykli na staré metody práce, ale i vinou občanů, kteří sice leccos začínají brát na vědomí, ale vyčkávají, až jak se to v praxi projeví – a především v jejich vesnici a okrese. Krátce jako pasivní.

Ústřední volební komise sice zaujala stanovisko, podle kterého příprava voleb probíhá dobře. I zákon přijatý před lednovým zasedáním ÚV je prý vhodný a připouští skutečně demokratický průběh voleb. Proto prý nesouhlasí s jejich odložením. Přinesli jsme již řadu článků, které s nedívaly na přípravu voleb tak optimisticky, například i stanoviska dvou poslanců Národního shromáždění Stanislava Kettnera a Antonína Kozáka. I my jsme vyslovili názor, že volby by měly být odloženy. Tím bychom získali možnost, aby se připravil nový volební zákon, který by plně odpovídal připravovanému akčnímu programu strany. Vždyť – nebude podivné, že lidé prakticky ve stejné době budou číst nový akční program strany, který věnuje takovou pozornost právě vytvoření záruk, že se u nás bude napříště demokraticky rozhodovat, a že lidem nesmí být vzato právo do věci hovořit – a přitom budou volit své poslance na základě zákona, který má k těmto zásadám dosti daleko? V nedávné diskusi jsme např. ukázali, že tento zákon neodstraňuje možnost manipulovat s vůlí voliče. Na kandidátce například může být uvedeno dvojnásobné množství navrhovaných poslanců, to je pravda, ale stačí, aby kandidát, uvedený na prvém místě, dostal jen o málo víc než polovinu hlasů a bude zvolen, zatímco jiný, uvedený na vzdálenějším místě za těchto okolností zvolen nebude, i kdyby dostal plný počet hlasů. Přitom pořadí kandidátů neurčují voliči.

Pro redakci je velmi obtížné v této situaci, kdy Ústřední volební komise trvá na dodržení termínu voleb, zaujmout stanovisko. Pokud by se volby přes všechny důvody, které jsme uvedli, konat měly, pak samozřejmě doporučujeme všem občanům, aby využili všech možností, které existují. Měli by se aktivně účastnit výběru kandidátů, otevřeně vystupovat proti těm, kteří se neosvědčili nebo nejsou zárukou demokratizace života v jejich obci či okrese, a trvat na tom, aby z kandidátek zmizeli. Mnoho by v tom mohly pomoci společenské organizace, kdyby jejich členové využili svého práva navrhovat kandidáty a vybrali skutečně ty, kteří podle jejich názoru budou poctivě zastávat jejich zájmy. Pomohli by i poctivi, vzdělaní občané, kdyby souhlasili se svou kandidaturou. Pokud jde o volby samotné, bylo by správné, aby kandidátky byly dány voličům několik dní před volbami a ti si mohli v klidu promyslet, koho budou volit. Při volbách samotných je pak nutno dodržet jejich tajnost. To vše tedy čtenářům radíme. Ale myslíme si, že odložení voleb by bylo spravedlivější, protože právě při nich – jak jsem uvedl – si budou občané dělat představu o upřímnosti současných snah o socialistickou demokracii. Ostatně – právě v těchto volbách by bylo třeba zvolit takové poslance, kteří budou zárukou, že demokratizační proces proběhne nedeformován v každém okrese i obci.

Mojmír KLÁNSKÝ

Mamula - muž v pozadí

KDO BRZDIL REHABILITACE?

Prokurátor pplk. Zdeněk Koudela

Když jsme zkoumali vztah někdejšího vedoucího 8. oddělení ÚV KSČ Miloslava Mamuly k bezpečnosti a justici, museli jsme dospět k důležité otázce, kdo vlastně brzdil důsledné soudní rehabilitace. Ale stejně opačně, od nedostatečných soudních rehabilitací se dostáváme k Mamulovi, ovšem nejen k němu. Tento vztah je zřejmý i z odpovědí podplukovníka Zdeňka KOUDELY, prokurátora Hlavní vojenské prokuratury v Praze.

Kdo a kdy vydal směrnice k rehabilitacím?

V roce 1956 a jsou podepsány ministrem spravedlnosti, předsedou Nejvyššího soudu a generálním prokurátorem.

Jsou tyto směrnice brzdou důsledné rehabilitace?

Samozřejmě.

V čem?

Ukládají, které osoby rehabilitovat, které pouze amnestovat a konečně které propustit podmíněně. Je v nich i mnoho nedůsledností. Např. dávají možnost rehabilitace spíše jen těm osobám, které se o obnovení soudního procesu hlásí.

A když se postižený přihlásí?

Ani tehdy směrnice neumožňují důsledné řešení. Protože při obnově procesu se totiž musí vyslechnout titíž svědci jako u tehdejšího procesu a ti si namnoze leccos nepamatují. Znám případ, kdy svědci nechtěli měnit výpověď v případě jednoho generála, ba i expertiza ministerstva vnitra vyznívala spíše v potvrzení dřívějšího rozsudku. Teprve nové skutečnosti mohly odhalit pravdu a přinést důslednou rehabilitaci.

Platí tato směrnice z r. 1956 dodnes?

Ano, podle ní se dodnes postupuje při žádostech o rehabilitace.

Je podivné, že se dosud k této směrnici ministr spravedlnosti, ani předseda Nejvyššího soudu a ani generální prokurátor nevyjádřili.

Souhlasím s tímto konstatováním a upozorňuji, že odtud povedou cesty k 8. oddělení ÚV KSČ, jehož vedoucím byl od roku 1956 Miloslav Mamula. Vzhledem k tomu, že Národní shromáždění nemá ani branný ani bezpečnostní výbor a vzhledem k pojetí tehdejšího vedení strany ve státě, nikam jinam cesta vést ani nemůže.

Jakkoliv byl Mamula muž s pohádkovou mocí, přece jen byl vykonavatelem politické směrnice.

Ano, vztah Mamula a první tajemník ÚV KSČ a naopak je naprosto evidentní.

Řekněme to tedy naplno, prezident republiky A. Novotný má stejně podíl na nedůsledném provedení soudních rehabilitací. Chtěl bych se dále zeptat, zda mimo tuto směrnici jsou ještě další brzdy důsledné rehabilitace.

Je potřeba uskutečnit rehabilitaci úplnou a proto z moci úřední, jak to vyžaduje naše veřejnost. Pak se ovšem musí otevřít i všechny tajné archívy, aby si prokurátor mohl potřebné snímky, pokud nebyly zničeny, vyhledat.

Mohli mít někteří špičkoví politikové zájem na nedůsledné rehabilitaci?

Důsledné rehabilitace by byvaly mohly zlomit jejich moc už tehdy.

Prosívá se, že archivy tají i delikátní příkazy a rozhodnutí, např. i pokyny sovětských poradců.

Ale to si přece šeptají vrabci na střeše, tak proč to neříci a nevysvětlit, že to byli berijovci, nebo jak bychom je nazvali, zkrátka lidi a doufám i linie, s níž se v SSSR dávno rozloučili.

Přicházely ze stranických míst i instrukce k jednotlivým případům?

Znám případ, kdy prokurátor stál před rehabilitací odsouzeného a jediným dokumentem v deskách byl jediný list.

Ostatní jsou uschovány v tajných archívech?

Nikoli, neexistují, nikdo je nezničil, bylo to, pochopte, pouhé doznání, které stačilo na rozsudek. A byl vznesen dotaz, co s tím. A odpověď zněla — nechme toho, kdoví, jak to tenkrát bylo. Znamená to, že se při rehabilitacích nevycházelo z presumpce neviny. Nedostatek — a to drastický nedostatek důkazů měl tohoto popraveného alespoň posmrtně rehabilitovat.

Váš návrh?

Je třeba vydat zákonné opatření NS, v němž by se rehabilitace řešila v celém rozsahu včetně sociálních a materiálních důsledků. Při rehabilitacích je třeba vycházet z presumpce neviny. Nečekat a žádat velice důrazně, aby generální prokurátor, ministr spravedlnosti a předseda Nejvyššího soudu otevřeně vyjádřili za sebe nebo za svůj resort ne všeobecné, nýbrž přesné a adresné stanovisko k dosavadním směrnicím o rehabilitaci, aby ukázali podíl své viny a podíl toho, kdo jim vedl ruku.

Rozmlouval: K. JÁRA

ZEMĚDĚLSKÉ NOVINY, 16. března 1968, str. 6.

Cenzura proti cenzuře

9/75/XI

Praha (čt) — Komunisté Ústřední publikační správy zveřejnili dnes své stanovisko, ve kterém se mj. praví: Na výroční schůzi naší stranické organizace 6. února jsme se v diskusi bezvýhradně postavili za progresívní vývoj demokratizace naší společnosti a přijali usnesení, které má přehodnotit dosavadní činnost ÚPS. Některé závěry této schůze sloužily jako doporučení předsednictvu ÚV KSČ, které 4. t. m. změnilo své usnesení ze srpna 1966 o úkolech a vztazích orgánů ÚPS vůči šéfredaktoru a vydavateli. Při přehodnocování praktické činnosti jsme došli k názoru, že preventivní politická cenzura by měla být v současné etapě vývoje socialistické společnosti zrušena.

Pro atmosféru období existence Hlavní správy tiskového dozoru je příznačné, že dnešní předseda Ústřední publikační správy a jeho náměstek byli jako náčelníci vyššími důstojníky SNB, kteří tuto civilní správu řídili metodou rozkazu a administrativním rozhodnutím podle zásady, že nelze zveřejnit to, co je v rozporu s obecným zájmem. Sami se opírali o rozkazy ministra vnitra a jeho náměstka a o pokyny aparátu ÚV KSČ. Při nedodržování rozkazů, pokynů i osobních názorů některých čelných představitelů docházelo ke kázeňským i stranickým trestům. Tak např. po projevu bývalého prvního tajemníka ÚV KSČ A. Novotného, ve kterém kritizoval Škvoreckého „Zbabělce", byla pracovnice HSTD potrestána za schválení této knihy peněžitou pokutou a stranickým trestem.

Neodmítáme kritiku ani odpovědnost za činnost v minulosti. Pokud jde ale o míru naší odpovědnosti, myslíme, že je třeba diferencovat ty, kteří iniciativně vydávali rozkazy, pokyny a administrativní rozhodnutí od těch, kteří je prováděli.

ZEMĚDĚLSKÉ NOVINY, 15. března 1968, str. 1.

Kontrolu i nad bezpečností

Je to marné, bezpečnost je dnes mezi problémy, jež jsou středem zájmu naší veřejnosti. Nejen ovšem pro strahovské události. Sami komunisté ministerstva vnitra kladou otázky, jak to bylo doopravdy s možností zneužití části bezpečnostního aparátu v prosincových a lednových událostech, jaký je podíl některých bezpečnostních pracovníků na nedůslednosti revizí politických procesů apod.

Tvrdím hned v úvodu, že jsme proti jakýmkoli neuváženým úsudkům o bezpečnosti jako celku. Vážíme si všech charakterních pracovníků bezpečnosti, ať s vysokou či nízkou hodností, ostatně ZN dávají už tradičně místo popularizaci práce např. kriminální bezpečnosti.

A bylo by také politicky naivní vyvolávat jakoukoli nevraživost proti hlídkám VB, strážmistrům na obhlídce, dopravnímu strážníkovi, když totiž v samotné organizaci bezpečnosti spočívá, snad lépe řečeno spočívala reálná možnost jejího zneužívání. V tom je jádro věci.

Právě včera projednávalo předsednictvo Národního shromáždění zprávu Generální prokuratury o způsobu, průběhu, výsledcích a současném stavu revize politických procesů. Nehodlám se tu zabývat nepochybně zajímavými fakty této zprávy, nýbrž chci zůstat u jádra fungování našeho bezpečnostního aparátu.

Srovnejme nyní dvě skutečnosti. Zpráva tvrdí, že k někdejším nezákonným metodám přispívala i tehdejší organizace bezpečnosti. Přispívala v tom, že vyšetřující orgány, vazba, ale i výkon trestu, věznice byly pod jednou střechou bezpečnosti, a navíc bez důkladného prokurátorského dohledu.

A jaká je situace nyní? Vyšetřovací aparát tvoří součást ministerstva vnitra, vazba je v kompetenci orgánů ministerstva vnitra, ale navíc i věznice jsou pod správou ministerstva vnitra.

Když tuto skutečnost zjistíme, napadají nás všelijaké otázky. Díky tomu, že tisk není již postihován politickou cenzurou, budeme si zvláště všímat možných důsledků této organizace naší bezpečnosti. Hlavně však přijmeme s uspokojením, a navrhuji to i autoři zprávy ze speciálního oddělení Generální prokuratury, jež vede dr. Jan Adamec, jestliže bude zcela přeorganizován systém orgánů bezpečnosti a zaručena samostatnost vyšetřovacího aparátu, zcela odděleného od ministerstva vnitra a jestliže i správa ústavů, tedy trestnice budou vyňaty z kompetence ministerstva vnitra.

To ovšem zdaleka není všechno, co náleží k hlubokým proměnám práce bezpečnosti a justice. Nechce se tomu ani věřit, avšak máme důvěryhodně potvrzeno, že rehabilitace nevinně odsouzených musí naši právníci uskutečňovat jednom zčásti z původního materiálu, neboť musí vycházet i z výsledků šetření dřívějších komisí. Jinak řečeno, archívy ministerstva vnitra, ministerstva spravedlnosti, generální a někdejší státní prokuratury, státního soudu, jakož i ÚV KSČ jsou pod zámkem a nejsou přístupny těm, kteří by potřebovali dokonale objasnit rehabilitované případy.

Tuto skutečnost zveřejňujeme a žádáme nápravu. Jsme si vědomi toho, že v současné době mají naši čelní politikové přemíru aktuálních a akutních starostí, avšak domníváme se, že odevzdání klíčů od dosud nepřístupných archívů těm, jimž náleží, není spojeno s dlouhým jednáním.

Také v justici i bezpečnosti platí, když čisté ruce, tak i čistý stůl.

K. JÁRA

K 15. výročí úmrtí Klementa Gottwalda

Slova, která stále platí

Snad se ještě pamatujete na ten den, v němž se naší zemí rozletěla zpráva, že po krátké nemoci zemřel president Československé republiky a předseda Komunistické strany Československa Klement Gottwald. Bylo to právě před patnácti léty, a i když nekrology a všechny řeči i články, jež se k této smutné události vázaly, byly plny tehdejšího bombastu, přece o jádru věci nebylo možno pochybovat: zemřel velký člověk, státník, syn svého lidu.

Během svého plodného života vykonal mnoho dobrého pro oba naše národy. Je to nutné uznat přesto, že se na sklonku svého života dopustil chyb a že trpěl, aby se mnozí při svých vlastních chybách zaštiťovali jeho jménem. Jedno však mu nikdo nebude moci upřít: vyšel z lidu, zasvětil valnou část svého života tomu, aby lidu prospěl, a nezapomínal i při nejvyšších stranických a státních funkcích na to, že má lid právo žádat, aby mu kdokoli složil účty ze své činnosti. Ve své zprávě na zasedání ÚV KSČ dne 22. února 1951 Klement Gottwald přímo prohlásil: „Jen jednoho je třeba. Je potřebí, aby vedoucí kádry odshora až dolů, my všichni bez rozdílu, jsme nezapomínali na svůj původ, abychom nezapomínali na to, proč jsme šli do strany, abychom nezapomněli, proč náš lid bojoval, abychom se sami vnitřně naší straně neodrodili. A já věřím, že se to s námi nestane, že se neodrodíme. Neodrodíme se poslání strany a poslání proletariátu. Zůstaneme takoví jako dřív, když jsme bydleli v podkroví, i když dnes bydlíme — třeba — řekněme na Hradě.

Život Klementa Gottwalda je spjat nejen s komunistickou stranou, ale, hlavně od roku 1938, s životem a bojem všeho našeho lidu, s bojem proti imperialistické agresi, s bojem za svobodu, za lepší život v naší zemi. Na sklonku války, v únoru 1944, vyjádřil svůj názor na tento boj slovy: „Svůj boj za znovudobytí národní svobody a státní nezávislosti vedeme jak doma, tak i za hranicemi v široké Národní frontě. Jednotné Revoluční odborové hnutí, jednotný všechny sociální složky a politické směry, které se nesmířily s porobením naší země a chtějí tou či onou měrou bojovat za její osvobození."

Doma, po osvobození naší vlasti, formuloval úlohu Národní fronty takto: „A ještě něco je pro úspěšnou budovatelskou činnost v osvobozené republice potřebné. Je potřebná, jako sůl potřebná, naše národní jednota, naše Národní fronta. Jednotné revoluční odborové hnutí, jednotný svaz zemědělců, jednotné družstevnictví, jednotný svaz mládeže a bohdá také jednotné hnutí tělovýchovné, to jsou, společně s politickými stranami, nositelé Národní fronty. Řekl jsem už, že tato naše Národní fronta je politickým výrazem třídního, sociálního svazku dělníků, rolníků, živnostníků a inteligence. Připomínám znovu, že tento svazek byl stmelen ve výlni národního boje a národního utrpení a že je více než přirozené, když je udržován i v periodě nynější, v období budovatelském."

Myšlence Národní fronty, tvořené za spolupráce všech politických stran a organizací, zůstal Klement Gottwald věren v Únoru a také i po tomto významném mezníku v našich dějinách. Ocenil úlohu tehdejších akčních výborů NF: „Fakt je ten, že akční výbory nám udělaly velkou práci v památných dnech, že to nelze docenit. Co to znamená? Znamená to, že akční výbory Národní fronty zůstanou nadále vrcholnými orgány Národní fronty. Ve městech, v obcích, v okresech, v krajích a v celostátním měřítku se dají dohromady skuteční demokratičtí představitelé obrozených politických stran NF a národních i jiných zájmových organizací. Ti tvoří vrcholné organizace celé Národní fronty a politicky určují, vedou v obcích, okresech a krajích."

Myslím, že není na škodu připomenout si některá slova Klementa Gottwalda. Mnohá z nich ani dnes neztratila svou platnost, na mnohá jsme však jaksi pozapomněli a u některých dokonce během let změnili i význam. Stále platí i jeho slova o kultuře a inteligenci, pronesená na Sjezdu národní kultury 11. dubna 1948: „Všechno naše národní a pokrokové úsilí je úzce spjato s vývojem kultury, ba u málokterého národa hrála kultura v jeho životě tak velkou úlohu jako u národů našich. Spisovatelé, vědci, učitelé, divadla, probudili kněží stáli u nás vždy po boku lidu, šli vždy v prvních řadách našeho národního hnutí. Je samozřejmé, že tuto tradici nejen neopustíme, nýbrž že ji budeme pustlovat a rozvíjet. Opakuji proto ještě jednou: v našem lidově demokratickém státě, v našem pochodu k socialismu naprosto nejde a nemůže o nějakou degradaci inteligence. Pravý opak je pravdou: její úloha vzroste, neboť nebude vydána na milost a nemilost kapitalistické svůli, nýbrž bude spolupracovat na díle všeho lidu ve prospěch celku. Spolu se vším naším lidem otvírají se tak i před naší inteligencí perspektivy velkého rozmachu a přímo bouřlivé tvůrčí práce."

Tolik slova a myšlenky Klementa Gottwalda, které si připomínáme právě dnes, v den 15. výročí jeho smrti.

(Ts)

DISKUSNÍ POZNÁMKY

Z OČÍ DO OČÍ

Měl jsem jednoho kolegu, také novináře, který na začátku svého každého projevu povzbudivě řekl: „Buďme si upřímní" a pak velmi často mluvil různé nepřímnosti. Střídavě jsem na něj měl zlost, střídavě jsem ho chápal. Byla taková doba, tehdy před lety, a on měl strach, aby se na svém místě nedržel do důchodu. A přitom to nebyl nejhorší člověk. Mluvil ty neupřímnosti veřejně, za zády druhých jen někdy. Vzpomněl jsem si na něj při sledování nedávného pořadu „Oč vlastně běží" na televizní obrazovce. Jeden z účastníků, profesor inženýr Vladimír Maděra, tam uvedl, že by bylo záhodno, abychom skoncovali i se stavem, kdy se o lidech hovořilo a rozhodovalo, aniž by byli přítomni, za jejich zády, často na větších shromážděních, kde chybělo jen jedno: člověk, o němž se hovořilo. Myslím, že pan profesor mluvil většině z nás z duše. Opravdu by bylo záhodno, aby se do našeho jednání, a také i do našich hovorů, posudků a hovoření o lidech dostalo více upřímnosti, abychom si odvykli pomlouvat jiné za jejich zády a rozhodovat o nich, za jejich nepřítomnosti, kteří se nemohou bránit nebo vysvětlit věci. Jiná věc je, když se někdo odmítá bránit, když nebojí svůj názor. V takovém případě lze skoro stoprocentně soudit, že ví proč, že je si vědom, že jeho názor není správný, že by neobstál. Pak je nutno přijmout rozhodnutí bez něho. Ale jinak, v drtivé většině případů? Z očí do očí, to je ta pravá metoda, kterou bychom měli uplatňovat ve veškerém svém jednání. Říci druhému přímo, co si o něm či o jeho jednání myslím, a přijmout jeho odpověď, nepomlouvat nikoho za jeho zády a nerozhodovat o něm, bez jeho přítomnosti. I to je důležité pro nastolení opravdové socialistické demokracie.

REHABILITACE

Dostali jsme dopis od čtenáře R. M. z Čáslavi. Píše, že i on byl jedním z těch, kteří byli nespravedlivě odsouzeni. Ztratil svobodu, majetek, s narušeným zdravím byl amnestován v roce 1960. Ptá se, vzhledem k tomu, že těch, co ještě čekají na rehabilitaci, je několik desítek tisíc, jak to bude s jejich odškodněním? Finanční otázka, to je jedna stránka věci, lze tím však nahradit mnohaleté vězení, ztráty na zdraví, ztrátu cti? „Většina z nás byla donucena pracovat v uranových dolech. Byli jsme tedy horníky, ale horníci odcházejí do důchodu za zvýhodněných podmínek. Budeme, úměrně k odpracovaným rokům v dolech, postaveni na jejich úroveň? Příslušníci ministerstva vnitra odcházejí do důchodu v 55 letech. Jistě se to vztahuje i na ty, kteří se provinili nelidským zacházením s vězni. Budeme mít i my v důchodu stejné podmínky jako oni?" Procesy let padesátých a dalších, to je jistě temná skvrna v historii uplynulých dvaceti let. Odčinit všechny křivdy, které byly spáchány, nebude lehkou věcí, povede-li se to vůbec. Mnozí lidé na následky věznění zemřeli, mnozí zatrpkli a ne každý z nich touží připomínat si znovu ony chvíle. Byl vysloven názor, že občané, pokud mají pocit křivdy, mohou požádat soudní orgány o nové posouzení své viny či neviny. Já myslím, že by se na to mělo jít jinak, už proto, aby se ukázala dobrá vůle a upřímná snaha po odčinění. V zatýkání a odsuzování byla příslušná místa před lety velmi iniciativní a rychlá. Proč by stejně iniciativní a rychlé nemělo být i napravování křivd, rehabilitace? Proč by lidé měli sami o to žádat? Není společnost povinována sama a iniciativně dát průchod pravdě a spravedlnosti?

Co si o tom myslíte?

STANISLAV TOMS

TAJ. DŮV. MOB.

Na vojně, a to ve všech armádách světa, jsou tajnosti. A musí být. Je nutno počítat s nepřítelem, a ten nesmí všechno vědět. Proto jsou některé věci taj., jiné dův. a jiné zase mob. Některé věci však mají být i v armádě jasné. Zejména má být jasno, když se stane takový případ, který je nyní spojován se jménem bývalého generálmajora Šejny. Není-li všechno jasné a jasně řečeno, nelze pak očekávat jinou reakci než o jaké hovořil v rozhlase jeden major. Když vstoupil do tramvaje, kdosi se ho prý zeptal: „Majore, nemáš semínko?" Aby takové řeči přestaly, aby lidé oddělovali Šejnu a spol. a od všech dalších poctivých příslušníků armády je nutno říci jasné slovo, uvést ten za to může a tihle za to nemohou. Po úterním projevu ministra národní obrany armádního generála B. Lomského v televizi vznikl z jeho řeči dojem, že on je jedním z těch, kteří za to nemohou. Je možné, že vystoupí i další představitelé armády či jiných složek a prohlásí, že i oni za to nemohou. Někdo však za to může a veřejnost chce vědět kdo. Jinak se lidé stále budou ptát majorů a nejenom majorů, zda nemají semínka.

11/75/XI

Beseda o problémech za vězeňskou zdí

Oficiálně útvary nápravného zařízení — neoficiálně, kriminály, lapáky, bany a tábory. Při vyslovení těchto pojmů se sejmou v současné době vybavují různé představy o lidech dosud nebo alespoň přiliš přísně odsuzovaných, o režimu těchto institucí, který v nedávné minulosti mohl být v rozporu nejen se zásadami humanity, ale i s právními normami. Obrátil jsem se tedy s několika otázkami na odpovědného instituci — Správu sboru nápravné výchovy v Praze. Otevřeně a včetně odpovídali: náčelník Správy plukovník dr. Oldřich Mojdr, jeho zástupce plukovník Jaroslav Pulka, náčelník příslušného odboru dr. Miroslav Beránek a pracovník Správy major Otto Tvrz.

12/75/XI

Souhlasíte s názory, že v minulosti, zejména v padesátých letech, docházelo v útvarech nápravného zařízení k porušování zákonnosti?

Otázka je položena příliš jednoznačně, vyžaduje stručnou odpověď. Ano, k porušování zákonnosti docházelo, především ve sféře vyšetřování a justice. Je zapotřebí vysvětlit, že po květnovém osvobození až do počátku roku 1969 se na správě vězeňství podílely prakticky tři resorty — bezpečnost, spravedlnost a armáda. Ve vyšetřovacích věznicích, kde k těmto deformacím docházelo nejčastěji, byl absolutním pánem vyšetřovatel; tedy pracovník bezpečnosti, vězeňský dozorce plnil jeho pokyny. Nechceme dnes používat okřídleného úsloví — já říci, já muzikant, ale pravda je taková: justice při vyšetřování byla, abychom nazývali věci pravým jménem, vynucování výpovědí a hlavně přiznání násilnými přostředky systému, pak hrubě zacházení s vězni ve výkonu trestu můžeme charakterizovat jen jako obrovské výstřelky. I tehdy si vězňové mohli stěžovat, a tohoto práva využívali. Předmětem stížností ovšem nebyl ani tak kázeňský režim ve věznicích jako soudní rozsudky, které se postiženým zdály nebo doopravdy byly nespravedlivé, nejčastěji příliš tvrdé. Nezkreslená to jistě, že by vězňové byli s kázeňským systémem spokojeni, to jen málokterý vězeň. Orgány tehdy se zajímaly o to podstatnější: o revize rozsudků. I v těchto dobách odpovědní pracovníci věznic a táborů umožňovali vězňům domáhat se práva, ať zdánlivého nebo skutečného, cestou zákona.

Mohou i dnes bezpečnost a soudy ovlivňovat výkon trestu?

Mohou, ale úplně jinak. Správa sboru nápravné výchovy je, abychom se vyjádřili pokud možno přesně, součástí ministerstva vnitra, ale autonomní složkou, nezávislou na bezpečnosti. My a bezpečnost máme jen společného předtavitele v osobě ministra vnitra. Uveďme příklad: vyšetřovací věznice, kde jsou obvinění ve vazbě z příkazu prokuratury, spravujeme my, a příslušník bezpečnosti, ať státní nebo veřejné, nesmí vstoupit do celý vyšetřovatele. My mu obviněného na písemnou žádost předvedeme do výslechové místnosti a po skončení výslechu si ho opět převezmeme. Je-li odsouzen, odpykává svůj trest na základě soudního rozsudku, který určí i to, v jaké diferenciační skupině trest odpyká — zda v jedničce, to jest s nejmírnějším kázeňským režimem, či ve dvojce nebo ve trojce. Přemístit odsouzeného z jedné do druhé skupiny lze jen na základě rozhodnutí soudu; správa příslušného ústavu se k tomu pouze vyjadřuje a dává na odsouzeného svůj posudek. A veřejnost možná ani neví, že útvary nápravného zařízení jsou pod kolikerou kontrolou prokuratur, poslanců Národního shromáždění, soudů, dokonce i poslanců příslušných krajských národních výborů. A každá stížnost odsouzeného — opakuji, každá, i na první pohled neoprávněná — se musí dostat k svému adresátovi.

Jsou stížnosti vězňů časté — a čeho se týkají?

Tady máte k dispozici čísla. V roce 1967 jsme jen tady na Správě vyřizovali 1082 stížností odsouzených osob. 675 jich podali sami vězňové, zbytek jejich rodinní příslušníci. Oprávněných stížností bylo jen patnáct procent. Musím však přiznat, že z dvanáctiset stížností vězňů na chování našich příslušníků bylo třiadvacet oprávněných. To první číslo považujeme za nízké, druhé za vysoké.

A jaké závěry jste vyvodili proti těm příslušníkům, kteří porušili — ve vztahu k vězňům — zákon či předpis?

Byli potrestáni kázeňsky, například domácím vězením, ve vážnějších případech i soudně — a sviekli naši uniformu. Příklad: dozorce udeřil odsouzeného tak, že mu prorazil ušní bubínek. Trest: devět měsíců na svobodě, vyhazov a náhrada škody postiženému. Skoro se zdá, že v civilním životě by za stejný čin dostal trest mírnější, tady ovšem přísně rozhoduje vojenský soud. A myslím, že správně. Nemůžeme připustit, aby třeba člověk, který je doma pod pantoflem, si vybíjel nastřádanou energii na vězních. Na druhé straně — uvažte, že na tak exponovaném pracovišti mohou každému povolit nervy. Ti, co dnes pijí věznice, jsou v drtivé většině násilníci, zloději, výtržníci, nebezpeční recidivisté. Chcete slyšet, jaké je procento takzvaných protistátních nebo v obecném názvosloví politických vězňů? Tři a půl procenta. Říkáme to proto, abychom korigovali možné nesprávné představy. Čili absolutní většina je kriminálních živlů. Naše ústavy nejsou koncentráky, ale také ne sanatoria. Tím však nechceme omlouvat ani jediný případ porušení zákonných předpisů našimi příslušníky.

Prosil bych Vás o upřímnou odpověď na další otázku. Měly osoby, odsouzené v padesátých letech pro delikty protistátního nebo politického charakteru, přísnější kázeňský režim než ostatní odsouzení — a jak je tomu dnes? A jsou ve vašich řadách ještě dnes příslušníci, kteří uplatňovali nezákonné metody ve styku s vězni?

Odpovíme docela upřímně. V padesátých letech nebyla diferenciace vězňů dána zákonem, ale interními předpisy. Osoby odsouzené za trestnou činnost protistátního nebo politického charakteru měly poměrně tvrdý kázeňský režim. Je na místě připomenout, že mezi nimi nebyli jen lidé nevinně odsouzení, ale také, a dokonce většinou, skuteční teroristé, sabotážníci, špióni. Dnes určuje kázeňský režim soud, a to každému odsouzenému, a přiklízí k povaze trestného činu i celkovému profilu odsouzeného. Například tresty za pokus o ilegální opuštění republiky si dnes odsouzení odpykávají ponejvíce v první diferenciační skupině. Co říci na druhou otázku? Asi tak z poloviny se naši lidé vyměnili, buď musell odejít, nebo odešli do důchodu... Případy, že v našich útvarech pracuje ještě některý příslušník, který nemá docela čisté ruce, nelze vyloučit. Vždyť ne každé přestoupení předpisů je důvodem k vyhazovu! Nevylučujeme, že i teď, po letech, může přijít nějaká dodatečná stížnost. Přijde-li, přešetříme ji, a bude-li oprávněná, vyvodíme důsledky.

Je zřejmé, že úroveň života za vězeňskou zdí nebo v táboře závisí i na kvalitě pracovníků těchto útvarů...

Ani nemusíte mluvit dál. Podívejte se, my těžko zápasíme s nedostatkem vhodných lidí. Zájemci by třeba byli, ale zase nemáme zájem my. Zas to může vypadat jako zásah do ústavních svobod člověka, ale my tak trochu sledujeme i soukromý život našich příslušníků, a když neodpovídá etickým normám, nastává loučení. Nedá se to dělat jinak - trest má výchovné posláni, náš příslušník má odsouzeného vychovávat, a když by on sám... chápete. Potřebujeme lidi se vzděláním. V roce 1967 jsme měli jen šest pracovníků s vysokoškolským vzděláním a dvaadvacet s maturitou. Loni už to bylo pětasedmdesát vysokoškolsky vzdělaných a 887 středoškolsky vzdělaných příslušníků, desítky dalších studují. Potřebujeme psychology, pedagogy, psychiatry. Bohužel, působí tu zkreslené názory. Bachař, dozorce vězňů, to leckdy a leckde nepůsobí společensky právě nejlíp.

Připravuje se něco nového v systému výkonů trestů?

Ano. Chceme perspektivně vybudovat provozy továrního charakteru při větších útvarech, aby odsouzení měli pracovní příležitosti přímo na místě a my měli možnost na ně působit nepřetržitě. Navrhujeme některé zákonné úpravy vyšetřovacích vazeb, třeba aby obvinění měli právo nosit civilní oděv v cetém průběhu vyšetřování, nejen při přelíčení u soudu. Snad, pro zajímavost, jednu podrobnost. Postupně zavedeme jiná označení na stejnokrojích, aby se naši příslušníci lišili od příslušníků Státní bezpečnosti. Nehledejte v tom, prosím, nějaký symbol - jde o to, aby odsouzený i každý jiný občan tyto dvě složky na pohled rozeznal.

Soudíte, že by bylo správné vyčlenit útvary nápravného zařízení z působnosti ministerstva vnitra?

Určité oddělení od ostatních složek vnitra tedy je — jsme funkčně nezávislí na Bezpečnosti, ale máme s ní společného nadřízeného v ministrovi. Objevují se různé návrhy, přičlenit nás třeba ke spravedlnosti, ale to už jednou částečně bylo a nebylo to dobré řešení. Náš osobní názor je, že by snad bylo nejlepší nepodřizovat vězeňství žádnému resortnímu ministerstvu, ale třeba přímo vládě. Ale to jsou jen naše osobní názory.

Zeptám se tedy — na závěr — ještě na jednu věc. Na účinnost trestu smrti...

Čekáte atraktivní odpověď? Asi Vás zklameme. Zdá se nám, že tady spíše chybí něco mezi nejvyšší, tedy patnáctiletou sazbou na svobodě, a trestem smrti, protože někdy je patnáct let málo a smrt příliš mnoho.

To je spíše otázka pro justiční orgány.

Rozmlouval: JAN KAŠTÁNEK

LIDOVÁ DEMOKRACIE, 14. března 1968, str. 3.

LIDOVÁ DEMOKRACIE, 14. března 1968, str. 5.

13/75/XI

Potřebujeme dvoje pasy a výjezdní doložky?

Jak usnadnit cestování do zahraničí ○ Dosavadní praxe je složitá a neuspokojivá

V roce 1967 cestovalo do nesocialistických zemí světa 303 379 našich občanů a letos jich bude spíše více než méně. A patrně každý z oněch 215 004, kteří tam nejeli služebně (kdy vše potřebné vyřídili jejich zaměstnavatelé) musel prodělat větší či menší kalvárii, i s obstaráním výjezdní doložky do platného československého pasu.

Pomyslím se, že tato praxe, která navíc stála tuny zbytečně promarněného papíru, desetitisíce ztracených pracovních hodin, nervy občanů i pracovníků pasových oddělení, jejichž sil mohlo být využito jinde i důvěry v opodstatněnost a logičnost našich předpisů a nařízení, je už napříště zbytečná.

Jako každý civilizovaný stát — a příslušný zákon nebude možná zapotřebí ani příliš novelizovat — vyloučí jistě i Československo z práva na vlastnictví cestovního pasu — třeba kriminální živly a recidivisty. Při do nedávna neexistujícím pensu důvěry k občanům bez ohledu na jejich politickou příslušnost, která však už patří minulosti, by však napříště měl k zahraniční cestě postačit cestovní pas i bez cestovních doložek, které jsou v daném případě anachronismem. Nijak při tom ovšem nepřehlížím skutečnost, že hospodářská situace státu patrně ještě řadu let nedovolí, aby do zemí s tzv. tvrdou valutou vyjeli za dovolenou a rekreací všichni, kdo by si to přáli. Z jediného prostého důvodu, že by se na všechny finanční prostředky nedostaly.

O jejich přidělení však bude jistě i nadále rozhodovat Čs. státní banka jmenl poslláním této úvahy hodnocení jejího klíče, který si rovněž může vyžádat určitých změn). Pak ovšem může být pro výjezd z republiky jediným směrodatným ukazatelem celní prohlášení s uvedeným přídělem zahraničních peněžních prostředků. Ten, kdo by se jím prokázat nemohl a nebo jinak věrohodně doložil, že v cizině bude mít z čeho žít půjčí svých příbuzných, přátel a známých, či z prostředků tam získaných vlastní prací, by prostě musel nadále počítat s tím, že se do své vyvolené země podívá, až na to stát bude mít.

Vím, že je to snadnější napsat než realizovat, protože i takový systém si nutně vyžádá bedlivé zpracování, aby třeba pohraničním orgánům nepřibyly nové úkoly, které by nemohly odpovědně, potřebně rychle a hladce zvládnout. Jsem však přesvědčen, že se takový systém — bez výjezdních doložek — propracovat i pro tzv. individuální turisty dá a poměrně brzo. A nevidím důvodů, proč by v případech těch, kdož si zakoupili u cestovních kanceláří místa v hromadných zájezdech do nesocialistických zemí, nemohl být uplatněn už v této sezóně.

Právě tak nevidím důvodů, proč by pak čs. občan měl mít napříště dva pasy, jeden služební a jeden turistický. To je dáno výjezdními poplatky, při nichž kolky na celní prohlášení, požadovaném však ve všech případech, nahrazuje u služebních cest razítko vysílajícího podniku. Stát by zde rozhodně nepřišel zkrátka, protože by jednoduše žádný podnik a instituce svému zaměstnanci, - byť k jedinému pasu při soukromé cestě — své razítko na celní prohlášení nedal.

Jiné rozumné důvody, proč by tak nemohlo být, nevidím a rád se o ních spolu se čtenáři nechám povolanějšími poučit. O opodstatněnosti toho jediného, o němž se domnívám, že by mohl být uveden, důvodně pochybuji: O tom, že by při nastoupeném vývoji poctivý a slušní lidé z této republiky v budoucnosti utíkali. A pokud by se někdo našel, patrně by ho nebylo pro naši společnost žádná škoda, kdyby mu na cestu ještě něco připlatila.

Jiří Tunkl,
vedoucí tisk. odd. GŘ ČEDOK

LIDOVÁ DEMOKRACIE, 14. března 1968, str. 5.

Autoři psali, Šejna inkasoval honoráře

(dk): Na naši reportáž, uveřejněnou 9. 3. 1968 v našem listě pod názvem „Znal jsem generála J. Šejnu", reagoval v dopise dr. B. B. z Hradce Králové. Sdělil v něm některé zajímavé údaje o J. Šejnovi z doby jeho působení jako politického zástupce velitele ženijního vojska v Litoměřicích. Pravdivost těchto údajů jsme si ověřili dotazem u pracovníka Čs. státního filmu dr. J. D., který rovněž v té době konal vojenskou službu v Litoměřicích. Šejna měl pochopení pro činnost divadelního kroužku vojáků. Kroužek měl velmi dobrou úroveň a hostoval s úspěchem i v okolních městech. Kritiky na tuto divadelní činnost byly kladné, ovšem jak v civilním, tak i ve vojenském tisku se u zpráv tohoto druhu objevovalo jméno důstojníka Šejny. Tím si tento vytvářel popularitu, jež mu měla sloužit k další kariéře. Špatnou zkušenost učinil se Šejnou vojín V. L., který svůj literární pokus předložil Šejnovi k posouzení, tento však toho zneužil a postaral se o publikování tohoto díla, které však vydával za plod svého ducha. Podobně dopadl i scénář s vojenským námětem. Ač Šejna slíbil autorovi, že se s ním rozdělí o honorář na polovici, odbyl tvůrce menší částkou a větší část honoráře si ponechal.

LIDOVÁ DEMOKRACIE, 15. března 1968, str. 1.

14/75/XI

S občanským průkazem do USA

(Ts): Ne, není to žádné nové a ulehčující nařízení pro cesty do Spojených států. Alespoň pro každého ne. Platilo to, jak jsme byli informováni jen koncem února pro jistou E. Musilovou, která utekla s bývalým generálmajorem Šejnou do Spojených států. Zatímco Šejna měl diplomatický pas (vlastnil jej prý již od roku 1965) a jeho syn (jako syn poslance měl na to nárok) jel na stejný doklad, měla Šejnova milenka pouze přílohu k občanskému průkazu. A tuto přílohu si dokonce zapomněla doma, takže se ke hranici vydala bez ní. Byla jí prý vystavena až na místě.

LIDOVÁ DEMOKRACIE, 15. března 1968, str. 3.

Šejna vzdělání předstíral: Nemá ani měšťanku

Ze vzpomínek pamětnice mládí rozeného zloděje a hochštaplera

Když dávám do novin zprávu o Rupertu Samotrhovi, manželku a k činu se přiznal, nemohu uvést jeho celé Rupert S. se sekerou v ruce ... atd. Je to tak správné, článku však nechci psát o bývalém generálmajoru Janu o dostatečnou publicitu ve světovém tisku. Ani tak ovšem nemohu nic psát o jeho podvodech se seminky, protože jednak nic podrobného mi o tom známo není a jednak tu novýrki své slovo soud. Mohu však psát o tom, co vypráví o mládí příčinlivého janáka pamětnice těch dob.

Sedmdesátiletá paní Anežka Skalická vzpomíná, jak se v roce 1946 stěhovali z Libotyně v jižních Čechách do Vítání. V téže době se stěhovali z Libotyně do Vítání i Šejnovi, takže paní Skalická mohla sledovat osudy Jeníčka od jeho dětských let až do dne, kdy se vydal dobýt svět.

To si můžete myslet, že jsme byli překvapeni, když jsme slyšeli, jakou dělá vojenskou kariéru. Vždyť on vůbec na vojnu nechtěl a když šel k odvodu, tak se vždycky nadýchal skořice, aby měl skvrny na plících. Potřetí se mu to už nepodařilo. On byl vůbec vždycky podnikavý a v prostředcích nevybíravý, jak se ukazovalo už v jeho mládí.

Paní Skalická vypravuje o rodině Šejnových, kteří chtěli mít z Jeníčka velebníčka. Poslali ho do semináře, ale Jeníkovi tohle povolání nehovělo, měl zájmy docela protichůdné, jak dostatečně projevil ke konci okupace. Tak třeba ten případ s pekařem Kuklou z Vlachova Březí. Mladičký podnikavec chodil po obchodech, kde prosil, aby mu prodali housku nebo kousek chleba bez lístku. Když se mu podařilo obchodníka uprosit, tak hned obrátil a vybíral „pokutu". Od paní Kuklové žádal tři sta korun, jenže se k tomu nachomytí pekař a „pověřenec gestapa" se dal na kvapný útěk. Celý případ skončil na četnické stanici.

On už v té době měl Jenda ledacos za sebou, například krádeže husí, slepic a králíků, a také pár dní nějaké polepšovny. Tehdy se vrátil s vyraženými horními zuby. Svým poctivým rodičům a bratřím tedy moc radosti neudělal. Snad až po tom, kdy začal dělat na vojně kariéru.

Začalo to vlastně tehdy, říká paní Skalická, když začal kamarádit s dcerou předsedy KSČ, který ho dostal na okres. Pak se mu podařilo vystrnadit předsedu národního výboru Macha a sám se dostal na jeho místo, ale měl tam brzy nepříjemnosti, protože se ztrácely peníze. Tehdy tu aféru vyšetřovali lidé z Horšovského Týna čtyři dni, ale nakonec všechno usnulo.

Můžete si představit, že jsme si tehdy o jeho postupu v armádě domýšleli ledacos a měli jsme také své obavy. Můj manžel byl od začátku strany členem KSČ, měl jistě zájem o její čistý štít, napsali jsme i varovný dopis, ale nic se nestalo. Sice to někdo přijel vyšetřovat, ale to už se snad lidé báli otevřeně mluvit o člověku, který dělal v armádě takovou kariéru. A tak to všechno pokračovalo až k těm smutným koncům.

Ale ještě vás chci na něco upozornit. Píšete v novinách, že Šejna měl měšťanku. Kdepaki To on se jen tak vychloubal. Ve skutečnosti vyšel pouze obecnou a když nechal běžet ten seminář, tak se dva roky učil kovářem ... Tolik tedy ze vzpomínek paní Skalické.

Člověk se nemůže ubránit vlastním vzpomínkám. Na dobu, kdy se i uchazeč o místo nočního hlídače prověřoval tak podrobně, že neutajil nic, žádný škraloupeček, a třeba místo nedostal, protože jeho otec byl jeden čas hokynářem nebo maminka chodila do kostela. A v téže době šel Jan Šejna vstříc oslnivé kariéře. (br)

O. Šik: Naše národy mohou uskutečnit

K této velké změně ve vývoji společnosti, kterou můžeme souhrnně nazvat pokusem o skutečnou demokratizaci socialismu, bylo, jak dobře víte, třeba překonat odpor nesmírně zakořeněných dogmatických představ a konzervativních sil, které ovládaly nejdůležitější mocenské orgány a prostředky a využívaly velmi umně všechny formy nedemokratického potlačení a umlčování progresivních idejí a snah. Nebylo to lehké zvítězit nad těmito silami a boj není ještě definitivně dobojován.

Jaké jsou dnes vlastně reálné síly a možnosti konzervativců? O co se mohou opírat vlastně ty osoby, kterým jde o to zachovat staré formy a metody činnosti komunistické strany a jiných politických institucí a orgánů, staré metody a formy správy a řízení všech sfér společenské činnosti? Mohou se jednak opírat o různé osobní a partikulární zájmy hrstky těch osob, které z obavy, že nebudou stačit na nové formy řízení a společenské činnosti, a tedy z obavy o své funkce a pozice, tvoří přirozený základ konzervativních snah. Je to skutečně jen hrstka osob ze společnosti, avšak tím, že zaujímají často velmi důležité mocenské funkce a pozice, mohou ještě značně ovlivňovat průběh celého společenského ozdravovacího procesu. Jednak se však mohou také opírat o část poctivých pracujících lidí, kteří však jsou zatím ještě politicky značně desorientováni a v mnoha případech ještě navíc nesprávně zaměřováni různými politickými demagogiemi těch, kteří mají sice plná ústa obav o osud socialismu a osud dělnické třídy, kterým ale ve skutečnosti nejde o nic jiného než o zachování těch forem socialismu, za kterých sice životní úroveň všech pracujících po dlouhá léta již stagnovala, ale oni měli své vysazené a pevně zajištěné pohodlné pozice.

Jak víte, pracujeme velmi usilovně na dvou závažných materiálech, na novém politickém akčním programu, a na programu demokratizačních opatření uvnitř naší strany. Oba návrhy mají být projednány nyní na příštím zasedání ústředního výboru a jejich přijetí bude nesporně představovat další závažný krok v procesu ozdravování společnosti. Není to malá práce, a jenom skutečnost, že oba materiály nejsou zatím zcela dokončeny a že nechceme, tak jako často v minulosti, závažná usnesení ušít přes noc horkou jehlou, vedla k tomu, že dochází k určitému odsunutí zasedání ústředního výboru.

Ne nadarmo dnes zajímá stále širší vrstvy obyvatel už nejenom za čím, ale také za kým jít. Lidé chtějí znát názory, postoje a hlavně charakter svých představitelů a rozhodně nebudou důvěřovat těm politickým představitelům, kteří je v minulosti již příliš často zklamali a kteří zejména svým povýšeneckým a frázovitým komandováním a vyhrožováním ztratili jejich důvěru.

Tito politici si v minulosti zvykli dělat v podstatě jen kabinetní politiku a navenek vystupovat jen s bezduchým mobilizováním bez schopnosti lidi přesvědčit a získat. Příliš často poznali lidé u nich rozpory mezi slovy a činy. Je asi nesporné, že někteří tito zpronevěřovaní politici nebudou moci nadále zastávat vedoucí politické funkce.

Měli bychom i pro ty soudruhy, kteří budou muset odejít ze svých funkcí, vytvořit sociálně důstojné podmínky a nechovat se k nim takovým způsobem, jakým se oni sami často v minulosti chovali k těm, jichž se nedemokraticky zbavovali. Pochopitelně, že to neplatí pro lidi, kterým by se měla prokázat trestní činnost.

Zkrátka - měli bychom dnes prokázat co největší možnou politickou toleranci a skutečný začátek nové, humánní, socialistické demokracie. Měli bychom si zvyknout na myšlenku, že nejenom skutečná diskuse a výměna názorů, ale i vždy znovu určité opoziční pochybování a kritika je pro každé politické vedení nejlepší zárukou toho, že neustrne a bude neustále hnáno kupředu. Ten, kdo se boji otevřeně výměny názorů, ten, kdo se boji veřejně obhajovat své názory, ten fakticky není přesvědčen o jejich pravdě.

Avšak jenom silou myšlenek a jenom jejich pravdivostí a přesvědčivostí můžeme získávat lidi, rozvíjet jejich iniciativu a rozvíjet socialismus. Domnívám se, že právě naše národy, které mají silné demokratické tradice a které tolik nenávidí každou politickou omezenost a útlak, mohou uskutečnit takovou socialistickou demokracii, jakou jsme zatím nikde nepoznali.

socialistickou demokracii, jakou jsme zatím nikde nepoznali

LIDOVÁ DEMOKRACIE, 15. března 1968, str. 5.

16/75/XI

Film „Hoří..." slovo mají požárníci

Rozhořčené hlasy o Proč vlastně opouštějí požárníci svůj svaz

O filmu režiséra M. Formana Hoří, má panenko, jsme již několikrát psali, naposledy v pondělí 4. března v článku Požárníci a film Hoří... V zájmu spravedlnosti dáváme dnes slovo druhé straně, jejímž jménem hovoří redaktorka časopisů ČSPO J. Turnovská. Následující řádky samozřejmě neznamenají, že by redakce měnila své dosavadní kladné hodnocení uměleckých i humánních hodnot Formanova filmu.

Na stránkách deníku Lidová demokracie se před časem objevily dvě zprávy o požárnících v souvislosti s filmem Hoří, má panenko, který se promítá v našich kinech. Domnívám se, že čtenáři nemají být jednostranně informováni — zvláště v dnešní době — a proto cituji úryvky z několika dopisů, jichž na ústřední výbor Čs. svazu požární ochrany docházejí celé desítky.

Tyto dopisy nekonstatují pouze názor několika jednotlivců, ale mnoha požárnických organizací, jež sdružují desítky tisíc členů ČSPO.

Z okresního výboru ČSPO Písek: „...uznáváme nutnost vytvářet díla, která by přinesla lidem osvěžení po celodenní námaze, ale máme za to, že pro osvěžení jedněch není nutné zesměšňovat a vulgarizovat práci druhých..." Z okresního výboru ČSPO Příbram: „...film byl našimi členy i občany přijat s rozpaky, jak dokazují poznámky na adresu požárníků ‚Ti vás ale natřelí'. Nejsme škarohlídi, ale myslíme, že v tomto případě alespoň na adresu těch tisíců požárníků toho bylo trochu moc..." V jiném dopise se ironicky říká: Tento film je dokonalou odměnou a uznáním za všechno, co požárníci — chcete-li hasiči — za 100 let vykonali. Z okresního výboru ČSPO Praha-západ píší: „...Tento film celým svým pojetím a zejména závěrečnou částí hrubě uráží krásnou myšlenku dobrovolné požární ochrany..." Požárníci ze Semil: „...film hrubě uráží čest požárníků... a tupí a zesměšňuje Čs. svaz požární ochrany, který za svou záslužnou práci byl vyznamenán Řádem republiky..." Požárníci z Prostějovska se domnívají, že „...režisér filmu Forman nezná problémy požární ochrany a neví, jaké úkoly ČSPO plní a jaké má přitom potíže. Požárníci se po dobře vykonané práci také rádi pobaví, ale je jim cizí podvod, krádeže apod...."

A tak bychom mohli pokračovat s dalšími rezolucemi z celých Čech i z Moravy, které ústřednímu výboru Čs. svazu požární ochrany stále docházejí. V mnohých dopisech se požárníci dotazují, kdo scénář filmu schvaloval, zda byl předložen k nahlédnutí ČSPO. Tento film byl schválen Ústřední publikační správou a pracovníkům sekretariátu ČSPO nebyl scénář vůbec předložen.

Pisatelé dopisů také jednomyslně žádají, aby film Hoří, má panenko, byl z biografů stažen. Mnozí upozorňují, že nejsou figurkami pro pobavení lidí, a bude-li jejich činnost v požární ochraně stále veřejně zesměšňována, přestanou v organizacích pracovat.

K tomuto názoru bych chtěla dodat: V první zprávě, uveřejněné v Lidové demokracii 29. února t. r., bylo kromě jiného uvedeno, že na základě nesouhlasu s tímto filmem vystoupilo z řad ČSPO údajně na 45 000 členů. Tento údaj, který vznikl mou nesprávnou ústní formulací, chci zpřesnit. Ne na základě promítání tohoto filmu, ale povšechnou pasivitou k vykonávání veřejných funkcí, která se v poslední době stále více projevuje v celé Národní frontě, ubylo z ČSPO za druhé pololetí minulého roku celkem 41 555 členů. Ostatní části zmíněné zprávy jsou subjektivními názory jejího autora.

Pracuji již devět let v časopisech ČSPO a věřte, že jsem se s obětavějšími a srdečnějšími lidmi, než jsou požárníci, nesetkala. Chtěl-li režisér filmu M. Forman poukázat na odcizení se v socialistické společnosti, pak si k tomu neměl vybírat prosté lidi, pro které toto odcizení není typické. Měl si vybrat lidi takové, kteří i v socialistické společnosti sledují jen svůj osobní zájem v podobě moci, zisku apod. a snaží se ho docílit ať už formou diktátorství, kariérismu a korupce, nebo rozleptáváním společnosti a narušováním vzájemných lidských vztahů.

JIŘINA TURNOVSKÁ

LIDOVÁ DEMOKRACIE, 15. března 1968, str. 5.

Stanovisko Masarykovy rodiny

(re): Do redakce Lidové demokracie zaslaly vnučka Herberta Masaryka paní Charlotta Kotíková-Pocheová a dcery Herberta Masaryka dr. Anna Masaryková a Herberta Masaryková-Pocheová toto stanovisko své rodiny k názoru M. Švermové, vyjádřené ve středu na shromáždění pražské mládeže ve Slovanském domě.

Jménem rodiny i jménem pravdy považujeme za svou povinnost opravit onu část názoru s. M. Švermové na smrt Jana Masaryka, který vyslovila na večeru otázek a odpovědí Mladí se ptají ve Slovanském domě dne 13. března 1968. Uvedla v něm mylně, že akademický malíř Herbert Masaryk, bratr Jana Masaryka, také skončil sebevraždou. Zemřel dne 15. března 1915 v plné síle 35 let po krátkém těžkém onemocnění tyfem. Také nepovažujeme za faktní a nemůžeme souhlasit s formulacemi „nervová labilita" či „rodinné zatížení", uváděné v souvislosti s tragickým úmrtím Jana Masaryka, neboť nervové vyčerpání paní Charlotty Masarykové v době první světové války, z něhož asi bylo tato teorie ve vhodný čas vytvořena, nebylo zatížením, nýbrž zcela normálním a pochopitelným přetížením.

LIDOVÁ DEMOKRACIE, 16. března 1968, str. 1.

17/75/XI

S předsedou senátu Nejvyššího soudu o rehabilitaci duchovních

V letech 1948-1952 odsoudil Státní soud 27 000 občanů

Ve středu 13. března uveřejnila Lidová demokracie rozhovor s K. Hrůzou, vedoucím sekretariátu pro věci církevní při ministerstvu kultury a informací, a s L. Hráškem, vedoucím oddělení tohoto sekretariátu. Chtěli jsme se dovědět bližší informace o duchovních, kteří byli v padesátých letech odsouzeni, a o možnostech jejich rehabilitace. Protože redakce nepovažuje odpovědi obou pracovníků za uspokojující, obrátila se na Nejvyšší soud, kde nám poskytl rozhovor předseda senátu dr. Jiří Hübner.

☐ Začínám stejnou otázkou: Kolik kněží bylo odsouzeno?

Ani já vám na to nemohu ihned odpovědět. Čísla by se dala zjistit ze soudních statistik, vy však nechcete náš rozhovor odložit. Mohu jen uvést, že ve zprávě Nejvyššího soudu, která se předkládala předsednictvu Národního shromáždění, je uvedeno, že Státní soud, který o věcech rozhodoval až do roku 1952, kdy byl zrušen, v letech 1948—1952 soudil a většinou i odsoudil asi 27 000 občanů ČSSR. Mezi nimi byli i duchovní, obžalováni pro protistátní činnost. Další soudy pak rozhodovaly ještě o věcech trestných činů, tzv. maření dozoru státu nad církví.

☐ Domníváte se, že rozsudky nad kněžími byly oprávněné?

To bych musel hovořit ke každému případu zvlášť a mít na stole potřebné spisy. Největší chybou tehdejšího soudního postupu bylo, že vyšetřovací vazba trvala velmi dlouho, v průměru celý rok, a že doznání bylo pokládáno za důkaz. Vazba sama o sobě znamená určitý psychologický nátlak — toto působení se ji přiznává i v právní teorii. Podle únešních předpisů nemá trvat déle než dva měsíce — pokud nejde o zvláštní případy. Tedy už sám fakt, že osobní svoboda obžalovaných byla omezena na tak dlouhou dobu, mělo určitý vliv na to, že obvinění se někdy přiznávali k tomu, co nebylo docela pravda. Navíc přiznání byla často vynucována metodami, které dnes všichni jednoznačně odsuzujeme. A doznání bylo oficiálně pokládáno za důkaz. Toto ustanovení bylo odstraněno teprve trestním řádem z roku 1957, kde se praví, že doznání obviněného nezbavuje orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumat a všemi dosažitelnými prostředky ověřit všechny okolnosti případu.

☐ Je ještě někdo z duchovních ve vězení?

V roce 1960 byli téměř všichni propuštění na svobodu kromě těch, kteří byli označeni za vedoucí skupin, zabývajících se protistátní činností. V roce 1965 pak při další amnestii byly prominuty tresty všem, kteří byli ve výkonu trestu více než 15 let a těm, kteří byli uvězněni déle než 10 let, se promíjela polovina zbytku trestu. Tedy až na malé výjimky jsou už dnes všichni na svobodě.

☐ Jaké jsou možnosti rehabilitace?

Zde bych se chtěl odvolat na prohlášení předsedy Nejvyššího soudu publikované v mediálním tisku, že každý, kdo cítí, že mu bylo ukřivděno, má právo se obrátit na předsedu Nejvyššího soudu nebo na generálního prokurátora, kteří záležitost přezkoumají. Jestliže zjistí oprávnění žádosti, mohou podat stížnost pro porušení zákona. O stížnosti rozhoduje senát Nejvyššího soudu, pokud je napaden rozsudek všech soudů kromě Nejvyššího soudu. Je-li napaden rozsudek senátu Nejvyššího soudu, pak o stížnosti rozhoduje presidium Nejvyššího soudu. Rozsudek se zruší a vrátí k novému projednání soudu první stolice. To proto, aby občan měl ještě možnost dalšího odvolání.

☐ Nedalo by se to dělat obráceně? Myslím tím, aby ☐ občan nemusel o rehabilitaci žádat?

Dost dobře nelze brát spis po spisu. Uvedl jsem vám číslo 27 000 souzených. Jeden spis může mít i několik set stránek. Kdybychom měli všechny z úřední moci přezkoumávat, trvalo by to strašně dlouho.

☐ Kolik jste dostali žádostí o rehabilitaci?

V minulém roce došlo k Nejvyššímu soudu 160 takových žádostí. Ale jen v březnu letošního roku už je jich kolem čtyřiceti, konkrétně minulý čtvrtek jich došlo dvacet. A to nevím, kolik jich bylo zasláno generálnímu prokurátorovi.

☐ Je mezi nimi také žádost kněze?

Zatím pouze jedna. Duchovní málo podávali žádostí o rehabilitaci.

☐ Byl už někdo z nich zproštěn viny?

Nedávno byl definitivně uzavřen případ J. Helikara a J. Bečváře z Litoměřicka. V roce 1954 byli odsouzeni pro rozšiřování tiskovin nebezpečného obsahu krajským soudem v Ústí nad Labem. J. Bečvář na šest a půl roku a J. Helikar na sedm let. Byly to tresty ještě pod dolní hranicí, protože podle tehdejších předpisů bylo rozšiřování takových tiskovin kvalifikováno jako velezrada, a na kterou zákon stanovil trest odnětí svobody v délce 10—25 let, v některých případech i doživotí. Zmíněným duchovním byla povolena obnova původního řízení, protože bylo zjištěno, že jejich tehdejší výpovědi i výpovědi svědků nebyly přesně formulovány. Ukázalo se, že tiskoviny nebyly závadné, došlo ke zrušení rozsudku a dnes jsem se z Ústí nad Labem dozvěděl, že oba kněží byli v plném rozsahu zproštěni viny.

Náš rozhovor s předsedou senátu Nejvyššího soudu dr. J. Hübnerem skončil. Pro větší přesnost ještě uvádíme, že předsednictvo Národního shromáždění na své čtvrteční schůzi požádalo vládu, aby připravila a předložila osnovu zákona o občanské rehabilitaci.

Helena BLÁHOVÁ

O ČEM SE HOVORÍ DOMA

ČLOVĚK MÁ HÁJIT NÁZORY, o jejichž správnosti je vnitřně přesvědčen, a neohlížet se přitom na to, zda má za sebou většinu nebo ne. Funkce ovšem není názor, třebaže by se bez názorů obejít neměla. Svou veřejnou nebo politickou funkci by měl občan hájit jen tehdy, jestliže má neprostou jistotu, že se opírá o důvěru převažující většiny lidí, které zastupuje, a pokud je přesvědčen, že svou duševní svěžestí a fyzickým zdravím stále ještě na funkci stačí.

Proto si cením toho, že tři vedoucí funkcionáři odborového hnutí, třebaže po silném nátlaku zdola, přece jen nakonec respektovali mínění odborářů a rezignovali na své funkce. Ve čtvrtek pak nabídl rezignaci předseda Slovenské národní rady M. Chudík. Dali tak příklad ostatním. Skutečnost, že některé rezignace nebyly přijaty a pracovníci, o které jde, byli nebo budou odvoláni pro ztrátu důvěry, je poučná potud, že i demisi je třeba podat včas.

Jestliže lidé odstupují ze svých funkcí, protože se rozcházejí s míněním většiny a ztělesňují v očích veřejnosti ten starý styl řízení a práce, který opouštíme, pak je to z hlediska demokratického rozvoje naší společnosti velmi dobré znamení. I když má rezignace zmíněných pracovníků v tuto chvíli příchuť senzačnosti — nedivme se, vždyť jsme se po dlouhá léta s podobným krokem nesetkávali — je to ve skutečnosti docela normální krok, který patří k demokratickým zvyklostem, je ve většině zemí zcela běžný a na němž není nic delikátního. Co však naproti tomu nenormální bylo, to jsou případy, kdy volení funkcionáři ve skutečnosti odcházeli z vůle nadřízených orgánů a jejich voliči u toho jen pasivně asistovali.

ZAČÁTKEM PADESÁTÝCH LET měly některé z těchto odchodů i vypjatou dramatickou podobu. V době procesů se spikleneckým centrem nescházel při odchodech tu a tam i ozbrojený doprovod a cílem cesty byla vyšetřovací vazba a soudní síň.

Tato hrozba sice v pozdějších letech naštěstí odpadla, avšak odchody z funkcí přece jen nebylo možno pokládat za normální a přiměřené demokratickým tradicím naší země. Stávalo se běžně, že významný a veřejně známý pracovník byl z rozhodnutí nadřízeného orgánu odvolán a nahrazen jiným, aniž to bylo občanům vysvětleno a zdůvodněno a aniž se odvolaný pracovník — alespoň v některých případech tomu tak nepochybně bylo

Krok, jenž je docela normální

Z. VESELÝ

— mohl hájit. Vyprávěl se, že když byla před několika lety odvolána z vlády část ministrů, prohlásil bývalý ministr školství a kultury Čestmír Císař, že jim mohlo být poskytnuto alespoň poslední slovo, když ho i kostnický koncil povolil mistru Janu Husovi.

Jména některých odvolaných pracovníků se stala nežádoucími. Zmizeli z veřejného života a nikdo o nich neslyšel, pokud s nimi třeba nepracoval, anebo nebydlel v domě. Vzpomeňme, jak musel takto odejít do ústraní třeba generál Ludvík Svoboda, připomeňme, jak byl odsunut do pozadí bývalý ministr Julius Ďuriš. Někteří z odvolaných pracovníků naráželi zprvu i na existenční potíže, mimo jiné i právě pro tuto tajuplnost svého odchodu.

S tímto neodůvodněně příkrým postupem vůči lidem, kteří se dopustili zejména té „chyby", že obhajovali vlastní názory, ostře kontrastuje shovívavost vůči prokazatelně neschopným a charakterově vadným lidem. Tito pracovníci měli nejednou příležitost pokračovat ve své pochybné činnosti na jiném, stejně odpovědném, ba dokonce i důležitějším pracovišti. Pochopitelně tam přicházeli i se svými charakterovými chybami.

Pro příklady ani nemusíme chodit příliš daleko. Stačí zalistovat v novinách z minulých dní. Vzpomeňme na J. Moravce, který zpronevěřil peníze pro dejvické brigádníky v akci Z a musel proto odejít z funkce tajemníka ONV v Praze 6. Aféra, kterou odhalila redakce Práce, byla tehdy utlumena a J. Moravec dostal možnost odejít do armády, kde se stal blízkým spolupracovníkem bývalého generála J. Šejny a je spolu s ním obviněn z různých machinací.

KDYŽ HOVOŘÍME O REZIGNACÍCH, měli bychom připomenout ještě jednu, u nás bohužel takřka zapomenutou zvyklost. Jakmile některý úsek veřejné činnosti začne selhávat takovým způsobem, že by to mohlo ohrozit jeho dobré jméno u občanů, podá odpovědný pracovník demisi, i když třeba on sám osobně selhání nezavinil a třebaže mohl mít ty nejlepší úmysly. V očích veřejnosti však odpovídá i za nakupený souhrn chyb svých podřízených. Odchází proto, aby pomohl obnovit otřesenou důvěru v danou instituci.

Měli bychom vůbec vytvořit předpoklady, aby se u nás demokratizoval příchod do funkcí a aby se také demokratizoval a normalizoval odchod. Nezbývá než se postarat o ovzduší plné otevřenosti, v němž by lidé pociťovali ohlas své práce. Měli bychom nastolit takové normy ve společenských vztazích, aby ten, kdo se neopírá o souhlas většiny, odešel včas a nečekal, až mu bude vyslovena ztráta důvěry.

Jestliže se nám to podaří, bude většina veřejných pracovníků opouštět své funkce, provázena úctou, projevy uznání a díků za vykonanou práci.

LIDOVÁ DEMOKRACIE, 16. března 1968, str. 1. 19/75/XI

Stanovisko redaktorů Lidové demokracie – členů ČSL

V pátek se konala beseda redaktorů Lidové demokracie s předsedou ČSL, ministrem dr. J. Plojharem a ústředním tajemníkem ČSL posl. V. Pacnerem o stanovisku redaktorů LD. Záznam z besedy přineseme v nedělním čísle LD.

REDAKTOŘI LIDOVÉ DEMOKRACIE, členové Čs. strany lidové, se ve čtvrtek sešli na schůzi, kde po rozpravě schválili tuto rezoluci:

Předsednictvo ÚV ČSL na své poslední schůzi zdůraznilo, že je třeba zhodnotit stranickou činnost a vyvodit závěry vzhledem k nové etapě vývoje společnosti. V duchu otevřenosti, který se vrací do našeho politického života a ozdravuje jej, považujeme za svou stranickou povinnost upozornit ústřední výbor ČSL a jeho předsednictvo na názory, které nám tlumočí mnoho čtenářů Lidové demokracie, členů ČSL. Vyslovují upřímné znepokojení nad málo aktivním přístupem orgánů ČSL k závěrům prosincového a lednového pléna ÚV KSČ a k procesu demokratizace naší společnosti. Domníváme se, že není správné, jestliže se na stránkách Lidové demokracie otevřeně hovoří o některých deformacích vnitrostranické demokracie v Komunistické straně Československa a mlčí se o chybách ve vnitřním životě ČSL. Čs. strana lidová se podílela na všem dobrém, co bylo v našem státě vykonáno, ale právě tak nemůže odmítnout spoluodpovědnost za omyly a nedostatky. Tento podíl Čs. strany lidové je nutno sebekriticky zhodnotit.

Když sledujeme houževnaté úsilí o demokratizaci života různých organizací, dospíváme k přesvědčení, že také naše strana by měla vyvinout rozhodnou snahu o překonání těch metod stranické práce, které nesou pečeť dřívějších údobí. Podle našeho úsudku by se měly orgány a organizace zabývat kromě jiného těmito otázkami:

1. Oddělením důležitých stranických a státních funkcí, protože jejich společné vykonávání bude v nových podmínkách nad síly jediného, třeba i mimořádně schopného funkcionáře.
2. Uplatňováním volebního systému uvnitř strany tak, aby všechny stranické orgány byly voleny tajným hlasováním na konferencích a jejich předsednictva tajným hlasováním v příslušných volených výborech.
3. Zvýšením úlohy ústředního výboru ČSL a zlepšením jeho pracovních metod, aby se tak stal skutečně rozhodujícím orgánem ve straně; obdobně je žádoucí posílit úlohu ostatních, zejména krajských a okresních výborů.

Jsme přesvědčeni, že naše strana má dostatek energie a síly k tomu, aby překonala setrvačné tendence z minulosti a přispěla k naplnění závěrů prosincového a lednového pléna ÚV KSČ, s nímiž se plně ztotožňujeme a které chceme svou novinářskou prací prosazovat.

LIDOVÁ DEMOKRACIE, 16. března 1968, str. 5.

Společnost potřebuje pevné právní normy

Právníci vyjadřují stanovisko k politickoprávním problémům

Pražští novináři dostali včera od výboru Jednoty čs. právníků text rezoluce, adresované ÚV KSČ, v němž vyjadřují své stanovisko k některým politickoprávním problémům. Rezoluci předložili novinářům doc. JUDr. Z. Kratochvíl, náměstek ministra spravedlnosti a předseda výboru Jednoty čs. právníků, JUDr. Z. Kiesewetter, tajemník NVP, JUDr. B. Battinger, profesor na právnické fakultě, JUDr. A. Kanda, CSc., vědecký pracovník ČSAV, JUDr. I. Tomeš, docent právnické fakulty, a JUDr. J. Boguszak, DrSc., docent právnické fakulty. Jmenovaní prohlásili, že v dobách deformace právního pořádku se v žádném případě proti zásadám uvedeným v rezoluci nezpronevěřili, a proto ji mohou podepsat s plnou odpovědností.

Z rezoluce vyjímáme: „Jsme toho názoru, že revize politických procesů mohou být řešeny pouze zákonným způsobem, orgány k tomu příslušnými a za použití zákonných prostředků. K usnadnění rehabilitace by bylo nejvhodnější vydat zákon, který by stanovil zásady pro přezkoumání soudních rozsudků z období deformací při aplikaci trestního práva a zakotvit nároky na reparace způsobených škod a odčinění křivd, které byly s nezákonnými odsouzeními spojeny. To platí v první řadě o osobách, které byly odsouzeny, ačkoliv se ničeho nedopustily, a o lidech, jejichž trestná činnost byla vyprovokována...

Aniž bychom chtěli snižovat spoluodpovědnost právníků, je třeba říci, že hlavní vinu na nezákonných politických procesech měli političtí činitelé a bezpečnostní orgány, kteří v těchto záležitostech rozhodovali. Oni též nesou plnou odpovědnost za to, že rehabilitace byly prováděny nedůsledně a že mnohé osoby byly ze soudních rehabilitací vyloučeny. Avšak i právníci ve státních funkcích, kteří byli povolnými a vědomými nástroji bezpráví a zvůle, nebo dokonce podněcovatelé, a ti, kteří v poslední době brzdili proces rehabilitací, jsou plně odpovědni. Je spravedlivé požadovat, aby takovým lidem, kteří se zpronevěřili poslání socialistického právníka a zneuctili je, nebylo dovoleno toto povolání dále vykonávat.

Dále se v rezoluci hovoří o problému základních práv a svobod občanů. Jde zejména o to, aby byly zákonem stanoveny hranice základních práv a občanských svobod, a aby každý občan je mohl porovnat. V souvislosti s některými událostmi v poslední době — hovoří se dále v rezoluci — se jeví naléhavá potřeba zákonným způsobem upravit ústavně zaručené právo sdružovací a shromažďovací. Bude třeba též přesně vymezit svobodu pouličních průvodů a manifestací. Rovněž je třeba přezkoumat všechna omezení, která se týkají ústavní svobody pobytu a cestování. Zejména koncepci zákona o cestovních dokladech. Považujeme též za nesprávné, aby v souvislosti s odchodem občana z republiky do ciziny bylo vyslovováno zbavení státního občanství. Navrhujeme, aby nedovolené opuštění republiky nebylo posuzováno jako trestný čin, ale jako správní přestupek.

Jedinými státními orgány, rozhodujícími ve sporech o právo, musejí být nezávislé soudy. Požadujeme, aby KSČ ve svém programovém prohlášení výslovně uvedla, že ze strany politických činitelů na kterémkoliv stupni nesmí být zasahováno do soudcovského rozhodování a že bude volán k odpovědnosti každý, kdo ústavní soudcovské moci poruší. V závěru rezoluce právníci žádají, aby byla vypracována promyšlená koncepce nové právní úpravy v oblasti národního hospodářství, která by plně vycházela ze zásad probíhající ekonomické reformy.

(jar)

VEČERNÍ PRAHA, 12. března 1968, str. 2.

20/75/XI

Kam to jede pošlovský paníček?

INTERPELACE OBRÁCENÁ NARUBY

Zacházení se zásilkami pro poslance Národního shromáždění a Slovenské národní rady

Vzhledem k četným stížnostem poslanců Národního shromáždění a Slovenské národní rady na opožděné doručování jim adresovaných zásilek, ukládám všem vedoucím pošt, aby zásilkám všech druhů určeným poslancům byla věnována zvýšená pozornost od podání až do jejich doručení. Vedoucí dodacích pošt jsou povinni učinit potřebná opatření, aby poštovní zásilky jakéhokoliv druhu adresované poslancům byly ještě téhož dne doručeny třeba i spěšným doručovatelem.

V Praze dne 26. února 1968.

Ing. Miloslav Laipert,
ředitel Ústřední správy spojů

ÚSS 214/68 sl.

Jak Mojžíšovo desatero jsou ta opatření, poučení a mimořádná opatření, která vydala Ústřední správa spojů od doby, kdy vznesl v Národním shromáždění svou interpelaci poslanec Ed. Manďák. Poslední instrukci, otištěnou ve Věstníku ÚSS, podepsal sám její ředitel ing. M. Laipert. Ještě, že je v černém rámečku.

Pozorně jsem sledoval interpelaci poslance Manďáka v prosinci minulého roku i stanovisko k odpovědi ing. M. Laiperta v letošním únoru už proto, že ředitel ÚSS ve své odpovědi použil a změnil smysl dopisu, který jsme mu poslali tím, že z něho použil pouze část. Poslanec Manďák kritizoval notoricky známé nedostatky našich spojů. Zabýval se libovůlí, které je vydán účastník telefonního provozu, zdlouhavým doručováním zásilek i neprávním stavem sdruženého inkasa, které je v podstatě mystifikací. Příklady pro obě vystoupení brał ze zkušeností vlastních i ze zkušeností svých voličů a těch, kteří mu napsali snad z celé republiky. Doslova mj. řekl: »Ukazuje se, že ředitel ÚSS opět s čirou libovůlí pracoval a nakládal s dokumentem NS a nesprávně svedl byrokratický systém na lidi, kteří jsou jeho obětí.« Nikde ve vystoupení poslance Manďáka nepadlo jediné slovo, které by se dožadovalo výhod pro poslance NS a SNR. Jestli něco žádal, tak to, co je povinností spojů plnit a vůči každému občanu.

Poslední z desatera ÚSS se nese v duchu toho, čemu se snad už odzvonilo. Politika vytírání očí snad mohla platit ještě před prosincem minulého roku, ale ne dnes. Jsou jen dvě vysvětlení, proč vůbec tato instrukce vyšla. Buď jsou spoje v takovém stavu, že zajištění běžného provozu se musí vynucovat tak mimořádnými opatřeními, nebo vzorné doručování zásilek poslancům je novou mystifikací, na kterou doplatí občané. Že by poslanci chtěli takovéto výhody pro sebe na úkor ostatních občanů, je krajně nepravděpodobné. Pokud vím, nikdo z poslanců je nežádal.

Ale nebudu mluvit za druhé, za poslance NS. Oni se jistě k »iniciativě« ing. M. Laiperta vysloví sami.

Jiří Háo